ТАЈАНСТВЕНА ПЕЋИНА / НОВА ПРИЧА У СЛИКАМА

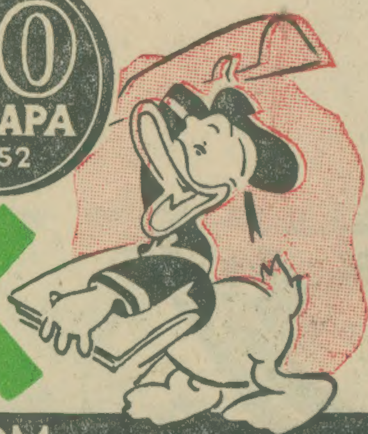
ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

Анегдоте

40 ДИНАРА 1952

Година XXVI
Број 700
Субота
29. мај 1965.

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

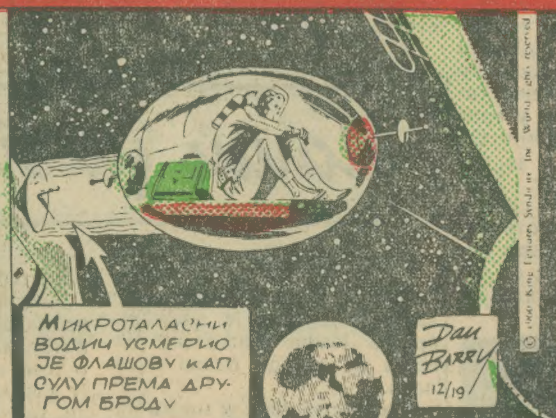

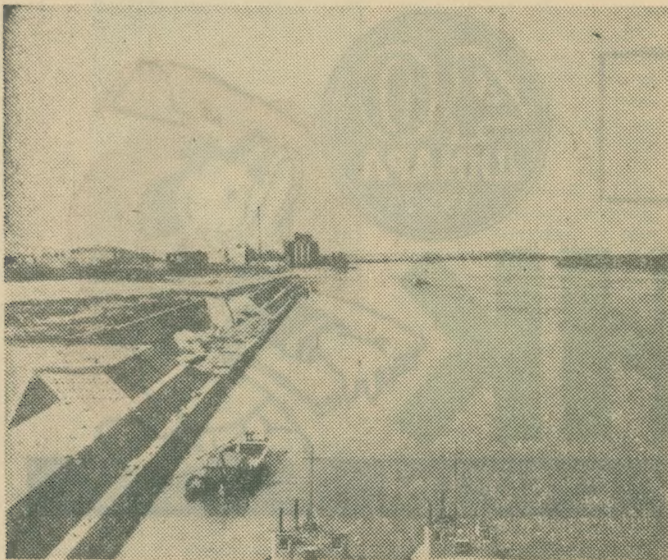
ПАЖЊА, БИЦИКЛИСТИ

Од беспризорног до научника светског гласа

ЗНАТЕ ЛИ ШТА ЈЕ *стаклолед*

Наша земља у слици и речи

ПОГЛЕД НА ДУНАВ СА ПАНЧЕВАЧКОГ МОСТА

ДУНАВ У ЈУГОСЛАВИЈИ

ПОЗНАТО је да је Дунав (2.857 км) после Волге (3.688 км) највећа река у Европи. На целој Земљи има само 25 река које су дуже од њега. За велике речне бродове плован је до Регенсбурга у Немачкој, тј. 2379 км, а за веће морске бродове до Браиле — 170 км. Дунав протиче кроз Југославију на дужини од 588,5 км. У Панонској низији, где је типична равничарска река, широк је просечно 600 а дубок до 19 м (код Ритопека). На неким местима за време ниских водостаја може се чак и прегазити, као што се догодило 13. октобра 1947. године: тада је код Земуна на једном месту највећа дубина у кориту Дунава била 130 см. Када водостај стагнира Дунав тече брзином од 3 км на час, а када је у надоласку, брзина му се повећа на 5—6 км/час.

У Ђердапској клисури он је права планинска река. Брзина му достиже до 18 км/час (на Гребену и у Сипском каналу), док су у многобројним вртлозима дубине велике: највећа је код стене Пјатра Лунга у Госпођином виру, а износи 82 м. То је највећа речна дубина у Европи. Низводно од Кладова Дунав поново има типичан равничарски ток — све до Црног мора.

САФИРОВ ХУМОР

АУСТРИЈАНАЦ МОРИЦ САФИР (1795—1858) СМАТРАН ЈЕ ЗА ЈЕДНОГ ОД НАЈИСТАКНУТИЈИХ ХУМОРИСТА СВОГ ВРЕМЕНА. ЕВО НЕКОЛИКО ЊЕГОВИХ БИСЕРА.

ЗА ПОРОДИЧНИ АЛБУМ

— Господине Сафир, напишите ми штогод оригинално у мој породични албум — замолио је једном барон Ротшилд хумористу. Овај је узео перо и написао:

„Позајмите ми сто лујдора и сместа то предајте забораву".

ПОСЛЕ ОБЕДА

Нека богата Бечлика позвала је Сафира на ручак али га је угостила више него скромно. После ручка, када се већ опраштао, домаћица га запита:

— Када ћете, драги господине Сафир, опет да ручате код мене.

— Могу и сад одмах! — одговорио јој је.

СЛИКАРСТВО

Жена неког бечког банкара дошла је на бал страховито нашминкана.

— Ко је она жена? — запита Сафира један од гостију.

— Ја не спадам у познаваоце сликарства — одговори хуморист.

ГЛУПАК

Ернст Кригер, аустријски књижевник познат по својој завидљивости, сударио се са Сафиром на вратима једног хотела.

— Нећу да уступим првенство једном глупаку! — набусито рече Кригер.

— А ја ћу то радо учинити. Изволите! — одговори Сафир склањајући се.

О КЊИГАМА

— Зашто многи људи не враћају књиге које узму на позајмицу? — питали једном Сафира.

— Зато што је лакше присвојити књигу него усвојити њену садржину.

РОГАТА МАРВА

Стигавши у Беч неки богати велепоседник потражио је Сафира да би га замолио да га овај представи једном министру. Сафир је пристао. Упутили су се у ресторан у коме је министар редовно ручавао и Сафир, који се добро познавао с министром, рече:

— Представљам вам великопоседника Конрада Кинцлера. На последњој изложби крупне рогате марве он је добио прву награду...

„ПАРТИЗАНСКА КОЛОНА", рад Јасминке Гале, ученице IV ц разреда основне школе „Ранко Орлић", Сплит

Откупљени цртежи на конкурсу

Ђачки цртежи у овом броју, као и они раније објављени у овој рубрици, награђени су са по 1.500 динара. Награде ће бити достављене поштом.

„УТВРЂЕЊЕ", рад Злате Тунић, ученице VIII а разреда основне школе „Васа Стајић", Мокрин

„ГОВЕДА НА ИСПАШИ", рад Адила Селимовића, ученика из Зенице, Ново Радаково бр. 5

ПРВА ФОТОГРАФИЈА НА СВЕТУ

У САВРЕМЕНОМ свету фотографија информише, радује, узбуђује, љути, раздражује. Човек данашњице не може да замисли живот без ње. А како је изгледала прва фотографија на свету? Какав мотив је фотограф изабрао за њу? Групу људи? Портрет? То питање су до пре кратког времена одгонетали научници и фотографи јер ма колико чудно звучало ни у једном музеју на свету није могао да се пронађе овај значајан документ. Први џепни сат, први бицикл, прва писаћа машина, први грамофон — све ове ствари могу да се виде у музејима, али нико није могао да каже где може да се нађе прва фотографија, да ли уопште постоји. Сигурно је било само то да је први снимак успео да начини Француз Нисефор Ниепс. И година се тачно знала. Године 1822. наиме Ниепс је са „Camera obscura" први пут ухватио на металној плочи слику и тиме решио проблем „фотографије" иако, наравно, технички и оптички врло несавршено.

ПРВА ФОТОГРАФИЈА НА СВЕТУ: ВРТ И КУЋА ФРАНЦУЗА НИСЕФОРА НИЕПСА, ПРОНАЛАЗАЧА ФОТОГРАФИЈЕ. ОВА ДРАГОЦЕНОСТ ЈЕ ТЕК НЕДАВНО ПРОНАЂЕНА.

Тек касније Ниепс се повезао са париским сликаром Луј Жак Дагером кога су често грешком сматрали за проналазача фотографије.

Претпоставка да је Ниепс прво фотографисао своју кућу и врт у Шалон-сир-Саону је приликом проналажења слике потврђена. Са криминалистичком оштроумношћу пошло је за руком Хелмуту Гернсахајму из Минхена, сада у Лондону, да уђе у траг изгубљеној фотографији. Он је успео да сазна ко је поседовао фотографију 1898. године. Одатле је следио траг даље и нашао фотографију — у једном амбару међу старудијама. Отада се дуго тражена фотографска драгоценост, од стручњака потврђена као апсолутно аутентична, приказује на свим стручним изложбама.

ОВОМ КАМЕРОМ ЈЕ 1822. СНИМЉЕНА ПРВА ФОТОГРАФИЈА НА СВЕТУ. КАМЕРУ ЈЕ НАЧИНИО САМ НИСЕФОР НИЕПС. ЧОВЕК ЈЕДВА МОЖЕ ДА ПОВЕРУЈЕ ДА СЕ ОВИМ ПРИМИТИВНИМ АПАРАТОМ УОПШТЕ МОГЛО НЕШТО ДА СНИМИ.

ПОДВОДНО КРИЈУМЧАРЕЊЕ

Језеро Лугано налази се на граници Италије и Швајцарске. Недавно су пограничне власти ухватиле на језеру минијатурну подморницу којом су се швајцарски кријумчари послужили да би пребацили у Италију 2.000 пакета цигарета.

ТАЈНА РЕКОРДА

Траса новогодишњег лакоатлетског кроса који је крајем децембра био приређен у Каракасу, у Венецуели, местимично је пролазила кроз шумарке. Судије, навијачи и репортери очекивали су победника на финишу. Изненада, он је вичући на сав глас, протрчао поред њих и, постигавши рекордно време, прекинуо траку али је не смањујући брзину трчао и даље. Касније се дознало да је у шумарку, негде на половини стазе, првог тркача напао рој оса. „Почасна пратња" није напустила победника ни када је стигао на циљ.

ПОБЕГЛА ЗБИРКА

Прошле године у лето мали приморски градић Цинг Харбор у близини Вашингтона захватила је паника: на улицама града појавиле су се змије-звечарке. Кривац за појаву ових опасних гмизаваца био је двадесетогодишњи Хари Њутн. Са једног путовања он је донео 26 змија-звечарки а када су му оне додијале, једноставно их је пустио на слободу. Њутн је био уверен да звечарке неће моћи дуго да живе у хладној и влажној клими. Судија, међутим, није делио његово мишљење и осудио га је на високу новчану казну.

Наши разговори

У овој рубрици дописиваћемо се с нашим читаоцима, давати извесна обавештења и одговоре, примати сугестије и тако даље.

Читаоцима

НАША редакција веома је задовољна што је нова рубрика „Наши разговори" наишла на широк одзив читалаца.

Досад смо добили много писама а читаоци нам и даље стално пишу. Нарочито су нам драге примедбе наших дугогодишњих читалаца писане с познавањем и разумевањем за рад редакције. Уложићемо велике напоре да задовољимо све оне који нам пишу: обрадићемо нове теме, објављивати приче у сликама итд.

Неки нам пишу да би требало више простора у нашем листу посветити старим народима, неки би опет желели да ту виде написе из области астрономије, други написе о далеким земљама и народима и томе слично. О свим овим темама опширно смо већ писали у ранијим бројевима, али без обзира на то гледаћемо да доносимо све оно што је ново из тих области уз кратке осврте на досад објављене најинтересантније рубрике.

Има читалаца (и то нас је веома обрадовало) који су се потврдили да нам пишу чак и о томе шта би све они на коју страну „Забавника" ставили. Било би интересантно чути мишљење што већег броја читалаца о томе.

Зашто 26 година

Између осталих писама добили смо и ово у коме стоји: „Зашто испод цене пише 1952, а у квадрату на левом врху прве стране пише година XXVI?"

Први број „Политикиног забавника" појавио се 28. фебруара 1939. године, а последњи, 220. број, два дана пред почетак рата — 4. априла 1941. године.

После рата „Политикин забавник" није се могао одмах покренути, па је то учињено тек 5. јануара 1952. године када се појавио први број после ослобођења.

Пре изласка првог послератног броја уредништво „Политиног забавника" одлучило је да се у левом углу на првој страни при врху стави као прва година 1939. и због тога стоји XXVI, а у делу где је цена да се стави 1952. када је изишао први број после рата.

Шта ви мислите?

Ово питање поставили смо нашим читаоцима у 698 броју од 15. маја 1965. па пошто мислимо да га сви нису прочитали, то га понављамо.

Молимо наше читаоце да нам одговоре на ова питања:

1. Како вам се свиђа наш лист, његов садржај, као и размештај чланака и стрипова у броју.

2. Које вам се теме у нашем листу највише допадају?

3. Какве бисте приче у сликама (стрипове) волели да објављујемо у нашем листу?

НАПОМЕНА: Пишите на адресу: Уредништво „Политикиног забавника", Београд, Цетињска ул. бр. 1/IV.

„ФИЛОВАНА" АУТОМОБИЛСКА ГУМА

Познато је да становници мора често изаберу себи за „дом" разне предмете који некако доспеју у воду. Рекорд у оригиналности избора недавно је поставио један обичан слатководни сом.

Радници које су после одмрзавања канала Волга — Дон радили на изградњи бедема, извукли су из воде две старе унутрашње аутомобилске гуме. Њихово изненађење било је огромно када су у једној гуми открили живог сома тешког два и по килограма. Спокојан живот у гуменој кући имао је лоше последице: сом се толико угојио да без туђе помоћи више није могао да изиђе „на улицу".

ДРУМ КОЈИ ОПОМИЊЕ

Из дана у дан све је више возила на друмовима, а исто тако све је више и саобраћајних удеса. Највише несрећа догоди се при лошем времену када је пут клизав због влаге и поледице. Саобраћајни знаци нису довољно ефикасни да би натерали возаче да на кривинама и мостовима успоре вожњу. Поред тога често се дешава да возач заспи за воланом.

Француски инжењер Жуван дошао је на замисао да пут испред опасних места набора управно на смер вожње. Један део пута имао би јаркове и испупчења. Кад наиђе на тај одсек, возач би одједном осетио како се возило тресе, каросерија би шкрипала и стењала и он би имао осећај да са возилом нешто није у реду. Као да је пукла гума или нешто слично. Због тога ће он морати успорити вожњу, а то ће бити и гаранција да ће опасно место сигурније савладати.

Ову своју замисао он је већ практично испробао на друмовима који воде кроз плантински масив Јура, који се сматрају најопаснијим у Француској. Ту се пут са много оштрих кривина пење преко превоја а затим опет спушта у дубину. пун је кривина опасних по живот. Изгледа да је нађен за иста ефикасан начин да се повећа сигурност саобраћаја и смањи број несрећа.

Пут кроз живот

БЕСПРИЗОРНИ КОЉА ДУБИЊИН (други слева) У ПРИХВАТНОМ ПУНКТУ НА НИКОЛАЈЕВСКОЈ СТАНИЦИ

ЗАМИСЛИТЕ: дечак, још недорасли дечак, изгубио је на железничкој станици маму. На станици не само што нема гласноговорника преко кога би се то могло објавити, већ нема ни оног најнеопходнијег: светлости и угља. Композиције с бегунцима стоје данима на споредним колосецима пропуштајући само возове за фронт. Било је то пре пола века.

У Русији је беснео грађански рат.

Тако се у Москви нашао Коља Дубињин, син морнара погинулог у Кронштату. Брзо је доспео у друштво беспризорних: дању је лутао по граду, редовно се појављивао на пункту за бесплатно дељење хране на Николајевској железничкој станици да би добио порцију вреле чорбе, а ноћивао је где стигне. Случајан снимак забележио је један такав трепутак из живота беспризорних: два дечака кусају чорбу из једног чанка. Онај мањи, на снимку десно, је Коља Дубињин. Једног дана Коља се нашао у дечјем дому. Лако се одвикао стечених навика, јер међу беспризорнима није био дуго; задржао је само једну: да неуморно хода московским трговима, улицама и уличицама...

НАУЧНИК СВЕТСКОГ ГЛАСА НИКОЛАЈ ДУБИЊИН

ИЗА ЛЕЊИНОВОГ РУКАВА ПРОВИРУЈЕ ЛИЦЕ КОЉЕ ДУБИЊИНА, САДА ВЕЋ ПИТОМЦА ЈЕДНОГ ДЕЧЈЕГ ДОМА

Првог маја дошао је са другом децом на Црвени трг. Провлачио се онако мали између људи не би ли што боље видео. Мало помало, и стигао је до аутомобила на тргу, стао крај њега. И ево још једно случајног снимка: у аутомобилу Лењин, а иза његовог рукава лице једног радозналог дечка — лице Коље Дубињина.

Дечак који се некад нашао на првомајској паради поред Лењина данас је у свету познат научник — генетичар, дописни члан Академије наука СССР-а.

Своје прво откриће Николај Дубињин учинио је када је имао двадесет година. Дубињин је тада формулисао представу о дељењу гена што се по свом научном значају може упоредити само са открићем физичара да се атоми могу цепати.

Последњих година Дубињин се посветио проучавању штетног утицаја радијација на наследне промене у човечјем организму. Нарочити успех постигао је у области „радијационе селекције“. Познато је да је утицај радијације на човека, чак и у малим дозама, штетан. Али, према Дубињиновом тврђењу, радијација се може искористити за добијање нових биљних сорти .Тако су, између осталог, Дубињин и његови сарадници успели да добију нову врсту пшенице која не полеже, доноси крупно зрно, има повећан проценат беланчевина, а може се жети пољопривредним машинама чак и када киша данима пада.

На прослави стогодишњице Менделевог закона наслеђа, која ће се у августу ове године одржати у Чехословачкој, учествоваће и совјетска делегација коју ће предводити Николај Дубињин.

У једној од најстаријих зграда у Москви, у згради апотеке коју је основао још Петар I, налази се лабораторија за генетику Академије наука СССР. У лабораторији има и сасвим младих научника, а и ветерана који су заједно с Николајем Дубињиним пре 30 година основали ову научну установу. И млади и стари имају само један циљ: да откривају тајне природе и да у томе иду стопама свог учитеља, бившег беспризорног дечака Коље Дубињина који је нашао свој пут кроз живот.

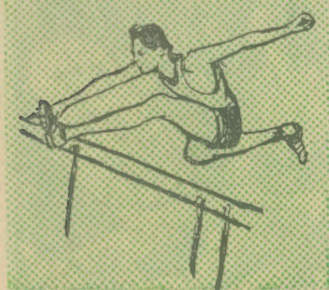
Спортски калеидоскоп

У историји спортова има много занимљивих, анегдотских случајева. Ево неких од њих, позајмљених из летописа олимпијских такмичења.

● Већ је ушло у традицију да шампиони и победници олимпијских игара добијају медаље од драгоценог метала. А на Другој олимпијади одржаној у Паризу 1900. године, победници у такмичењима награђивани су кишобранима и штаповима за поштапање.

● На Трећој олимпијади, која је одржана 1904. године у америчком граду Сент-Луису, јапански спортиста Фуни запањио је гледаоце и судије необичном „техником“ у скоку с мотком. Он би се затрчао, забо крај мотке у сандук с песком, верао се уз њу као мајмун, а затим се пребацивао преко пречке. Најзанимљивије је то што Фуни није кршио тадашња правила, јер је тек после његовог „новаторства“ у правилима унесен нов члан: „У скоку је забрањено хватање мотке час једном, час другом руком“.

● На Десетим олимпијским играма 1932. године у Лос Анђелосу француски бацач диска Ноел постигао је одличан резултат: диск бачен његовом руком премашио је ознаку која је означавала светски рекорд. Али, на жалост, то није видео ниједан од судија: сви су у том тренутку заинтересовано пратили скокове с мотком. Ма колико да је Ноел касније покушавао да понови рекордни резултат, то му више није пошло за руком.

● На овој истој олимпијади у Лос Анђелосу мађарски спортиста Симонефеј пуцајући из револвера постизао је једну „десетку“ за другом. Са тридесет хитаца постигао је 290. поена. Међутим, све своје метке он је упутио на ... туђу мету.

● Данска спортисткиња Грета Андерсон освојила је 1948. године на олимпијским играма у Лондону златну медаљу за свој успех у пливању на 100 метара слободним стилом. Два дана касније она је изашла на старт у дисциплини од 400 метара. Препливавши четвртину стазе, олимпијска шампионка почела је да тоне. Када су је извукли из воде показало се да власница златне медаље није умела да процени своју снагу која је била довољна свега за 100 метара.

● У аналима олимпијских игара забележен је јединствен случај: носилац златне медаље постала је особа која уопште није учествовала у такмичењима. На олимпијским играма у Стокхолму 1912. године Швеђанки Версел била је уручена споменмедаља због тога што је одгајила шест синова-учесника на тој олимпијади: четворица су учествовала у такмичењима, а двојица су били чланови судијских колегијума.

»ВАЗДУШНЕ САОНИЦЕ« ЗА ВОДУ И СНЕГ

ИСПОД новог моста у Архангелску преко Северне Двине коју покрива лед пролазнику падају у очи четири чамца наранџасте боје. Мотори брује. Иза чамаца остаје ковитлац снежне прашине. У магли се нејасно оцртавају обриси великих лађа које овде усидрене чекају пролеће. Наранџасти чамци полазе на пут по смрзнутој реци остављајући иза себе ковитлаце снега који још дуго лебди у ваздуху. Ово ново средство за превоз, које је добило име „ваздушне саонице“, може да се креће по снегу и дебелом леду, такође клизи и по води и мочварама обраслим шеваром и трском, као и по танком леду и слабим путевима. Пре два месеца испробали су их са успехом у Таганрогу на Азовском мору.

Чамце који су на површини топлог јужног мора достигли брзину од 70 км на час, довезли су и на обале Северне Двине. По снегу и леду отпутовали су њима 800 км далеко до одсеченог села Пинеге усред тајге у које се током дуге зиме иначе може доћи само ваздушним путем.

„Ваздушне саонице“, ново превозно средство с ваздушним вијком, немају шасије. Њихово дно представља смучка превучена полиетиленском навлаком да би боље клизиле. Унутрашњост овог возила личи на авионску кабину: ту је ручица за крмарење, педало за гас, компас, а десно од возача налази се радио-станица.

Мотор све јаче брује. Број обртаја се повећава — прво возило креће, а за њим остала три. Постепено повећавају брзину и све је више снега за њима. Брзина расте и достиже 120 км на час. Наоколо је све бело, све се слило у бело пространство. На тежим деловима пута возило се креће брзином од 84 км на час. Понекад се заљуља као на таласима, а затим склизне преко дубоких снежних сметова па путници имају осећање као да силазе лифтом.

О специјалном возилу за северна подручја почели су да размишљају млади инжењери запослени у пројектантском бироу академика Андреја Туполњева. Заједничким снагама успели су да конструишу „ваздушне саонице“ возило толико потребно за превањивање огромних пространстава Совјетског Савеза где зима траје већи део године. Овим возилом користиће се првенствено оне службе које често морају да мењају место боравка: лекари, геолози, ловци и чувари ловишта, шумари, природњаци и многи други. Сви они могу без тешкоћа да њиме путују преко река, језера и мочвара, по мразу и врућини чак и онда кад метеоролози не препоручују излете такве врсте.

Овако се најкраћим путем може довести лекар болеснику, а може одлично послужити и у спасилачкој служби. Као превозно средство ово возило учествовало је у снимању неких призора на филму „Рат и мир“. Тројку која јури кроз шуму нису могли снимати ни са каквог аутомобила. То им је омогућило ово возило које је истовремено чамац и санке.

Преко снежног покривача пространог севера клизе „ваздушне саонице“. У загрејаној кабини удобно седе путници. Ускоро ће и велика „снежна лађа“ која ће моћи да прими више путника клизити белом површином као што то сада чине наранџасте „ваздушне саонице“.

ШТА ЈЕ МАЧКА?

Из задатка једног француског ученика на тему: „Опишите мачку“.

„Мачка је животиња чије је тело покривено длакама. Она има четири шапе: две предње за трчање и две задње за кочење“.

СЛАВНИ ПРОФЕСОР И ЊЕГОВИ СТУДЕНТИ

ВАТРОСЛАВ Јагић постао је шеф славистичке катедре у Бечу 1886. године. Своју домовину Хрватску напустио је убрзо после отпуштања из државне службе. Потом је био професор универзитета у Одеси, Берлину и Петрограду (Лењинград).

Ватрослав Јагић по својим свеобухватним проучавањима славистичке науке био је њена централна личност готово пола века, „источник славистичке науке" — како су га називали савременици. Чувени немачки канцелар Бизмарк молио га је да остане у Берлину, где је на тамошњем универзитету држао катедру славистике, сматрајући да је Ватрослав Јагић понос и слава славистичке науке.

У Бечу је овај наш велики научник преузео катедру славистике од Фрање Миклошића, једног од њених оснивача. У то време с правом се сматрало да је центар славистике тамо где делује Ватрослав Јагић, тај „оријаш у њеној области и последњи полихистор међу Словенима". Године 1876. Јагић је покренуо часопис „Архив за словенску филологију", који је излазио до 1926. То је најзначајнија публикација откако постоји славистика, пребогата ризница у коју су уносили своје драгоцене прилоге готово током пола века њени најбољи трудбеници.

Центар славистике био је тамо где је боравио и деловао Ватрослав Јагић, тај „оријаш у њеној области и последњи полихистор међу Словенима". Као шеф катедре за славистику у Бечу, Јагић није деловао само као научник, већ и као учитељ нових генерација слависта.

У Бечу, као шеф катедре за славистику, Јагић није деловао искључиво као научник него и као учитељ нових генерација слависта. Из читаве Европе похрлили су студенти да слушају његова предавања и да живо учествују у семинарима које је он брижљиво водио и с радошћу запажао сваки успех својих студената. Из бечке семинарске „радионице" изишао је велики број нових слависта. Ту је било Југословена, Бугара, Пољака, Руса, Чеха, а и студената из оних земаља на чијим су се универзитетима оснивале и развијале катедре славистичке науке, и које су ускоро преузимали студенти великог Јагића.

Јагићев славистички семинар заузимао је врло скромне просторије у згради Бечког универзитета. Али, био је то најживљи и готово најрадоснији његов семинар. Један од његових ђака, у сећањима на великог професора, пише: „Мала дворана, у којој је Јагић предавао, била је увек пуна ђака. Предавања су се пажљиво слушала и бележила... На колоквијима (предиспитима) био је благ и радо је у току разговора (а то у суштини и значи колоквиј), објашњавао, а млађима у тежој грађи, кад је нису право знали, напомињао да ће за даљег студија моћи да зађу у саму грађу и дубље и свестраније... За испит је тражио оно што је заиста најбитније, и није се губио у ситницама, у које је сам некад волео заћи, али их није тражио од студената".

Студенти су предавања свога професора слушали с напетом пажњом. — „Било је дивно посматрати младе људе како се с дубоком пажњом уносе у излагања свог наставника. Говорећи са катедре Јагић је, као и сваки добар говорник, у исто време и стварао. Дивно је развијао своје дубоке мисли, и на детаљима сликао у научничком заносу древну историју Словена, њихову културу, њихов језик". Јагићев семинар, у коме је радио с будућим младим наставницима и научницима, практички, читајући и објашњавајући текстове, разрађујући поједина занимљива и значајна питања, био је испуњен не само студентским такмичењем у истицању знања — него и ванредном духовитошћу професора, његовом незадрживом радости у похвалама појединцима, када је осетио да су ушли у суштину питања. Радовао се кад би приметио изворност у тумачењу појединих питања и широко би допуштао студентима да износе своје мисли, које се, можда, с његовима и нису сасвим слагале. — „Нарочито се радо сећам, казује један од његових студената, свога учешћа у Јагићевом словенском семинару. Било је право весеље за свакога учесника слушати његова заносна и бистра разлагања и објашњавања тежих места у текстовима, која су обрађивана заједничком изменом мисли са слушаоцима.

Поред строго научне озбиљности, којом су се свагда одликовале вежбе у његовом семинару, било је ту и шале, па и ироније с укором за оне, који нису показивали право занимање за рад и за активно учествовање". Јагић је увек настојао да у његовој малој „семинарској ковачници" суделују и учествују сви његови ђаци. Брзо је запажао талентоване студенте и највеће његово признање младим људима било је, кад би, одушевљен, пред целим семинаром изјавио: „Па то је дивно. Наша наука цвета. Овај ћемо рад објавити у „Архиву". То је било славље и за семинар. И тада би ђаци овакав успех прославили заједно са својим професором.

Ватрослав Јагић, огромно име у славистичкој науци, највиши државни чиновник, коме је припадала титула „екселенцијо", али по природи истински пријатељ омладине и „права стара хрватска кореника" — „Вараждинец, домовине син", весељак, и у разговорима увек врцав шалама и досеткама, волео је да проведе по неколико безбрижних часова са својим студентима. „Тако би он знао код појединих особитих згода скупити код свог стола у стану, а и у гостионици, неке од својих студената, па и по десетак њих". Јагић је увек удесио да таквим састанцима присуствује и неки научник из славистичког света. То су биле веселе вечери у старим бечким гостионицама, негде у предграђу, где су се певале хрватске загорске песме и сваки од студената био је „обавезан" да отпева песму из свог словенског завичаја, да исприча понеку народну шалу. Испред свих предњачио је уважени научник. Волео је и да боцка, да ставља духовите примедбе, не само на рачун својих младих пријатеља већ и на рачун својих професорских колега.

Константин Јиричек, велики историчар, дошао је на Бечки универзитет Јагићевом препоруком. Међутим, он је био сасвим супротна природа Јагићевој: хладан, професорски достојанствен и готово неприродно уздржљив у односу према студентима, па и према својим колегама. Јагић, који је претпостављао да ће у Јиричеку наћи великог помагача, „болно је осећао што није могао таквога стручњака, какав је био, Јиричек, склонути, да му као професор на Бечком универзитету буде помагач при извођењу његове највише идеје — да би се обзорје славистике све више у ширину развијало".

Стога је Јагић свог истакнутог колегу историчара Јиричека позивао на седељке, којима су присуствовали и студенти из његовог семинара како би га откравио у „омладинском кругу". Али ни ту није Јиричек силазио са своје „олимпијске висине"; остајао је „мучаљив", често намерно зевајући од досаде.

Јагић је умео с много хумора, али, ако је устребало, и оштро саркастичнога — „изрицати своје мишљење и у приватном разговору. Тако је знао причати да је драгом свом колеги Јиричеку у шали, а нешто и озбиљно, рекао да се његово знање налази исписано на големом броју листова као у каквом архиву, док он (тј. Јагић) своје знање чува у глави". Најзад би, шаљиво, додао, да би, ако којом несрећом ти записи изгоре или на било који начин пропадну, пропало и у њима похрањено неизмерно благо знања.

Јагић је волео да са својим ђацима иде и на излете у околину Беча. То су били радосни студентски тренуци, када је њихов професор са својом фамилијом и пуним корпама припремљених посластица од сваке врсте — кретао уз студентске песме у Бечку шуму. „Источник славистике" био је тада само старији и многопоштовани друг својих драгих студената...

Јагић је за време универзитетских распуста проводио извесно време у својој домовини Хрватској. Био је најрадоснији кад би сусрео неког од својих бечких студената. Тако је једне године сусрео у Опатији једног свог бившег студента, тада већ гимназијског професора, и с њим упriличио излет на врх Учке. „Јагић се пењао као младић, ведар и шаљив као обично. А било му је већ око седамдесет година. Кад смо били на врху, полегали смо на траву да отпочинемо. Уживали смо с те високе равни поглед са свих страна на Истру — нашу Истру — сиротицу, како рече Јагић. И ту је онако лежећи потрбушке са мном, по обичају свом добре воље, након напорна успињања причао о свему и свачему, као да седимо у некој бечкој гостионици..."

Такав је био Јагић, један од највећих славистичких научника свих времена, у односу са својим студентима, којима је уз ведар дух и дивно пријатељство — даровао и огромна знања из своје богате и неисцрпне ризнице знања.

Ђ. ЛОБАЧЕВ

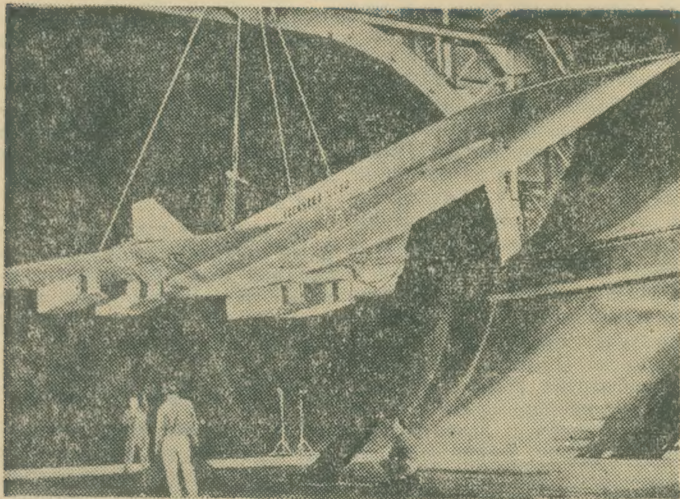
ТАЈАНСТВЕНА ПЕЋИНА

★

Из ваших писама видимо да сте с интересовањем пратили нашу рубрику „Будите детектив". Претпостављамо да сте и сами, решавајући разне замршене задатке, постали добри детективи. Да бисмо то проверили, и ви и ми, од овог броја почињемо да

У ТЕХНИЦИ НАЈВЕЋИ ...

Највећи ваздушни тунел на свету, изграђен у Калифорнији, омогућује детаљна и темељна проверавања чак и код тако великих објеката као што је најновији тип надзвучног авиона „локид". У тунелу се испитује и аеродинамични стабилитет.

Највећи „лонац" на свету такође се налази у Калифорнији. У њему се на температури од 230 степени проверава отпорност космичких бродова, односно материјала од кога су начињени њихови поједини делови.

Највеће кривајно вратило у Европи — тешко 175 тона и дугачко 20 метара — израђено је недавно у Хатингену, у Немачкој. Оно је намењено једном бродском дизел-мотору јачине од 19.800 коњских снага који ће имати 115 окретаја у минуту. Кривајно вратило израђено је из два дела који се лако монтирају.

Чуда природе

ПРИРОДА се труди да сва жива бића што више прилагоди терену на коме живе — лосове за мочварне шуме, веверице за дрвеће, камиле за пустиње итд. Као резултат тог прилагођавања неке животиње имају, на први поглед, веома чудне особине.

Човек застане изненађен гледајући једну врсту ћубастог гњурца како гура кљуном пера у грло својих младих, да би на крају и сам прогутао десетак пера. Ако их нема довољно, обично пера узима из гнезда других птица, гњурац чупа своја. Тек кад се тако нагута, он зарони у бару.

Међутим, за научнике то што он ради потпуно је нормалан поступак јер знају да се 60% хране ћубастог гњурца састоји од пера. Природа се о свему стара: гњурац се углавном храни рибама па да му не би нека кост оштетила црева пера служе као заштита.

У Аустралији живе многе чудне животиње али је свакако најчуднији мали торбар коала који живи на еукалиптусу и који никад не пије воду. За њега има довољно влаге у лишћу те биљке које му служе као храна и друга му вода није потребна. То је, вероватно, једина животиња на земљи која не пије воду.

Риба с „удицом" на глави живи у мрачним дубинама морских кањона где је храна оскудна. Због тога се природа постарала и снабдела рибу-пецача „удицом" која јој расте на глави а чији се крај завршава израштајем који личи на црва. Друге рибе, привучене кретањем тог црва, прилазе да га прогутају, али уместо тога буду саме прогутане.

Океанске дубине крију и многе друге тајне. Природа се на пример постарала да женки рибе-пецача натовари на леђа сићушног мужјака. Ова брачна заједница спада свакако у најчудније на свету.

Ма како изгледало чудно и звук врло често утиче на облик тела неких животиња. Такав је случај код жабе букачице код које су уши далеко веће од очију. Ова жаба чује тако добро да и на најмањи звук скаче у воду. Исти је случај и са зечевима које је природа обдарила великим ушима којима могу да чују чак шум орлових крила високо у ваздуху, док се уши скакавца налазе на стомаку.

Каткад начин исхране може да одреди изглед животиње. Црви су утицали на облик тела шумске шљуке (Scolopax rusticola). Кљун ове птице је дуг и шиљат тако да одговара „тунелу" који је црв начинио у дрвету. Али док је он завучен дубоко у „тунел", шљука је лак плен својих непријатеља јер нема чиме да се брани. Међутим, природа је и овде успешно интервенисала. Наиме, птица има очи на самом врху главе тако да њима добро мотри на све стране да је неко не би изненадио.

Као што природа додаје неке органе животињама кад су им потребни она им исто тако одузима оне чија функција није више потребна. Инсект водени цвет (Ephemeridae) на пример, нема ни уста ни стомака, јер живи само један дан. Тај дан он посвећује задовољству, игри и парењу.

Можда је једна од најчуднијих животиња на земљи рогата жаба која живи на југу Сједињених Држава. То је у ствари једна врста гуштера врло слична жаби. Он свлачи кошуљу као и змија. Док му не порасте нова кошуљица он је јако осетљив и лак плен непријатеља. Али, да би га заштитила, природа му је дала моћно оружје да се брани. Наиме, кад осети непријатеља у близини његове очи почињу да се црвене и изненада из њих шикне млаз крви на нападача, који обично уплашен бежи.

Дакле, природа је свако живо биће на земљи обдарила неком особином неопходном за његов опстанак. Кад неко од њих промени средину за дуже време, природа се одмах стара да га снабде одговарајућим оружјем да би могло „да се храни и од зла брани."

Добро памћење

Француски писац Жерар де Нервал (1808—1855) кад је требало да говори пред публиком често је има нападе губљења памћења. Да би се излечио, он оде тада познатом лекару Бланшу и затражи његову помоћ.

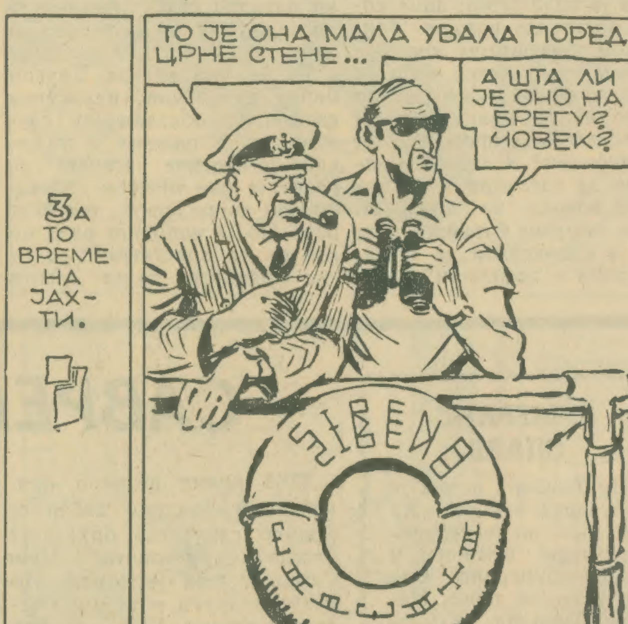
— У реду, пристајем, рече славни лекар, само ми објасните како заборављате.

— Е, у томе је сва мука — забринуто му објасни писац. Покаткад се сетим да сам нешто заборавио, али онда не могу да откријем да ли сам заборавио да се сетим или се сећам да сам заборавио.

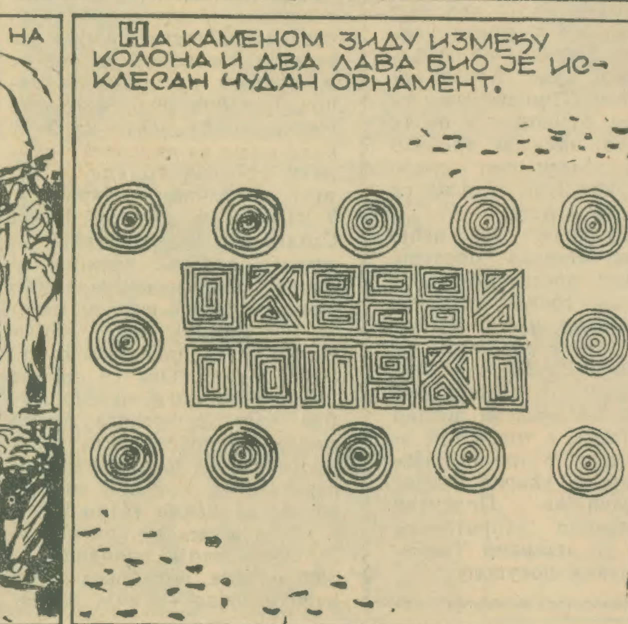

објављујемо нову причу у сликама „Тајанствена пећина", која садржи узбудљиве и необичне доживљаје два ваша вршњака. У првом данашњем броју објављујемо четири каиша стрипа, а од идућег ћемо доносити по два. Последњи наставак ће изићи 14. августа. У причи ће бити низ различитих, интересантних и на први поглед компликованих задатака, које треба сами да решите. Уз сваки наставак објављиваћемо питања која ће бити нумерисана од 1 до 29.

Пратите пажљиво причу од почетка, решавајте задатке и чувајте их па нам на крају пошаљите одговоре. Оним нашим читаоцима који буду дали тачан одговор на сва питања, биће додељене награде. Какве — видећете на крају. Ако буде више тачних одговора, добитнике награда решиће лутријски добош. Осталима ћемо објавити имена.

ПИТАЊА

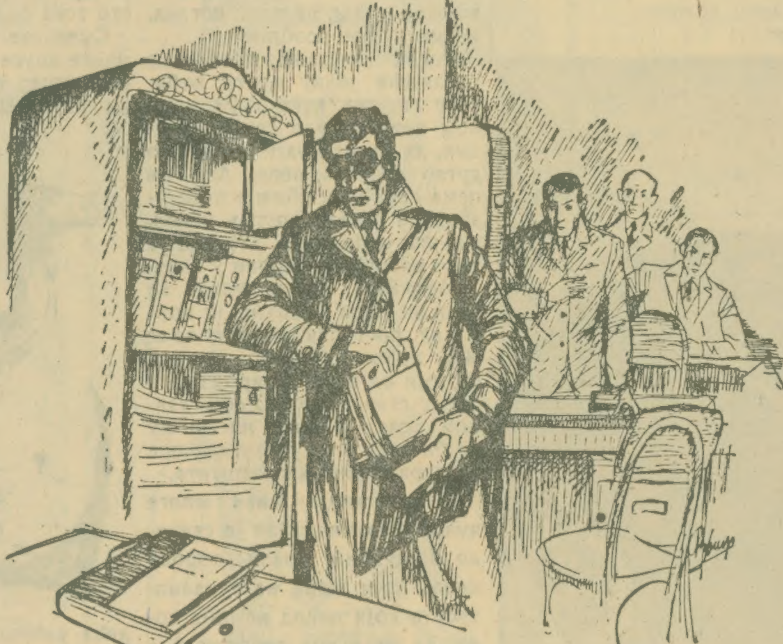
1. Како се зове јахта?

2. Која јој је матична лука?

3. Каква је изрека исклесана у камену?

4. Шта представља орнамент?

ВЕЛИКА ПРОВАЛА ТАЈНИХ АГЕНАТА

Савезници проверавају своје обавештајце ★ Тајни агенти на црним списковима ★ Немачки шпијуни под присмотром колтова

ШВАЈЦАРСКА је у првом као и у другом светском рату била неутрална, али је управо због тога била поприште жестоких борби разних обавештајних служби, које су своју делатност пренеле на њено неутрално тле. Ту је вођен и прави рат између швајцарске тајне полиције и обавештајаца зараћених земаља. Немци су у Швајцарској имали своје професионалне шпијуне који су радили под видом разних представника, па су с правом тврдили да им они више вреде него дивизије војника.

Швајцарска контраобавештајна служба улагала је велике напоре да би се решила ове тајне армије, која јој је нарушавала неутралност. Свакодневно се негде пушкарало, жртве су падале, али полиција никада није успела да идентификује погинуле. Ови обрачуни обавештајаца остали су за њу тајна. Никада се није открило ко је на кога пуцао и ко је погинули. А овде су се на неутралној територији куповале и продавале најповерљивије информације, које су овамо долазиле безбројним каналима. Тада се у Швајцарској више знало о немачким ратним плановима него што се то знало у високим војним и политичким круговима у самој Немачкој.

Сви шефови тајне агентуре, и савезнички и немачки, водили су црне спискове за ликвидацију својих противника, а сви њихови обавештајци заједно били су на црним списковима швајцарске тајне полиције. Али швајцарска полиција никада није могла да уђе у тајне канале савезничких обавештајаца који су овамо долазили на чудан начин и изненада ишчезавали. Они су стизали преко Боденског језера, падобранима и копненим путевима. О томе су Швајцарци могли да сазнају само од немачких шпијуна, који су у ове тајне били упућенији од швајцарске полиције.

Препад на француски конзулат

Савезничке обавештајце у првом светском рату интересовало је, пре свега питање када и где ће се извести немачка пролећна офанзива. Њихов задатак у Швајцарској био је да то сазнају. Док су француски обавештајци брижљиво и уз жртве прикупљали ове податке и крили их у својим касама, једног дана у просторије француског конзулата изненада упада човек с тамним наочарима. Показао је легитимацију органа швајцарске контраобавештајне службе. Потпуно хладнокрвно и мирно обрати се присутнима на чистом француском језику:

— Останите на својим местима, молим вас! Интересује ме да ли постоји нарушавање наше неутралности. Опростите, шта имате у овој каси? — показујући руком на најважнију касу.

— Али, господине, ово је француски конзулат. Ви знате шта се у касама држи — упозорио га је конзул.

— Само да погледам!

Када је конзул отворио касу, швајцарски полицајац почео је да је празни и трпа документа у кофер који је донео са собом. Француски службеници су били запрепашћени. Мало је требало па да отворе ватру из својих пиштоља. Гледали су како им благо, тако мукотрпно стечено, бежи из руку.

— Прегледаћу ова документа и сутрадан ћете их добити.

— Прегледајте их овде. Немате право да их носите. Шта ово значи! — оштро су протествовали Французи.

— Само останите на својим местима! — нареди полицајац, показа пиштољ, затим тресну вратима за собом, седе у аутомобил и нестаде у помрчини.

Сутрадан је исто ово лице посетило и једног богатог швајцарског трговца, симпатизера савезника и узело му све спискове трговачких путника у Немачкој и преписку с њима.

Трећег дана британски тајни агент из Цириха обавестио је свога шефа да га је посетио високи чиновник швајцарске тајне полиције и да му је поставио неколико питања, на која овај „није знао“ да одговори.

Узбуна у савезничкој тајној полицији

Чим су ове информације стигле из Швајцарске, савезнички шефови обавештајне службе утврдили су да је лажно представљени службеник швајцарске контраобавештајне службе у ствари немачки агент и то једно те исто лице у сва три случаја препада.

Француска тајна служба у Швајцарској бацила се одмах на посао. Почела је да истражује о каквој се особи ради. Једно је било јасно: лице које је поставило питање британском обавештајцу могло је да буде само човек који је прочитао француска конзуларна документа. Француски конзулат упутио је протестно писмо цириишкој полицији и захтевао да одговори ко је извршио препад на конзулат. После два дана цириишка полиција је одговорила да се заиста ради о „њиховом“ човеку који је покупио документа, али она никада нису била враћена. То је био догађај без преседана у дипломатској служби.

Тада је дошло и до једне кобне заблуде. Сви француски тајни агенти који су се налазили у Немачкој јављали су да ће Немци пролећну офанзиву извести против Француза у Шампањи, а против америчких снага у Тулу. Ово је било несхватљиво и француска обавештајна служба је посумњала у своје људе.

Међутим, 21. марта Немци су нанели ударац Енглезима на Соми. Да би преварио своје тајне агенте у Немачкој, Други биро француске обавештајне службе затражио је од њих да му пошаљу планове фабрика анилинских боја у Лудвигсхафену у Баварској. Француска обавештајна служба имала је потпуно тачне планове ове фабрике, који су раније прикупљени преко тајних канала. Када су нови планови стигли било је очигледно да су потпуно лажни.

То је био сигнал Другом бироу да узбуни целокупну савезничку обавештајну службу у иностранству. Ангажовано је стотине агената да расветле ову највећу обавештајну тајну првог светског рата. После напорног рада могли су да констатују да су сви француски тајни агенти у Немачкој и то до последњег, били провањени. И њихов метод слања извештаја преко штампе у виду огласа био је провањен, Немци су их вешто користили и фалсификовали. Тако су до Француза стизале лажне информације, а француски агенти су били праћени а да то нису ни знали.

Посумњало се у човека са тамним наочарима, истог оног који се лажно представио француском конзулату. Али њега више нигде није било као да је у земљу пропао.

Потера за немачким шпијунима

Борбу против немачке обавештајне службе требало је пренети из Немачке у Швајцарску. Зато су савезници и донели одлуку да све своје обавештајце хитно пребаце из Немачке на Швајцарску територију да се ту ухвате укоштац са немачким шпијунима. Они су изненада ишчезли из Немачке, али су многи и животима платили ову храброст. Сви савезнички агенти су добили задатак да у Швајцарској трагају за ликовима Немаца које су некад познавали или су их само видели.

Један дугогодишњи амерички обавештајац у Немачкој, препознао је у Цириху човека код којег је становао на Рајни пред сам рат. Био је изненадан сусрет, али трагичан. Овај човек, као најмлађи члан породице са Рајне, где је амерички обавештајац становао, испричао је да се бави шпијунажом, коју никад није волео, док су му брат и сестра под чудним околностима умрли јер нису хтели да раде за немачку обавештајну службу.

— Требало би да им се осветите за злочине према вашој поштеној породици. Имате исувише разлога да мрзите немачку империју. Савезничка обавештајна служба очекује да јој помогнете — рекао је амерички обавештајац.

После неколико дана десио се изненадан обрт. Француски конзулат обавестио је Други биро да је један француски обавештајац видео човека с тамним наочарима како срдачно разговара са шефом полиције у Берну. Французи су га држали стално под присмотром својих откочених колтова и он се више није могао ослободити своје пратње. Један агент који га је пратио видео га је кад је ушао у кућу. Одмах је реаговао. У првој трафици купио је прегршт новина и пошао горе на спрат да их понуди на „продају“. Касније је француски агент испричао:

— Кад су се врата отворила видео сам овог човека којег сам пратио. Сада је седео у униформи немачког капетана. Немац ме је продорно погледао, претурао је џепове да нађе ситан новац за новине. Устао је и пошао према сакоу којег је малопре имао на улици...

Доцније када су му показали хрпу фотографија у црној књизи француске обавештајне службе, исти обавештајац одједном је узвикнуо:

— То је он!

На фотографији је био немачки капетан фон Ејмен.

Касније је други француски обавештајац известио:

— Јутрос је капетан Ејмен стигао возом у Цирих. Овде је сео у аутомобил и спустио завесу. Кад је пред једном кућом напустио аутомобил, то више није био он, већ други непознати погрбљени старац у цивилном оделу. Купио сам корпу поврћа и пошао према кући. Обратио сам се жени која је чистила двориште:

— Господин Глаубер је ово наручио... — рекао сам измисливши му име.

— Одлазите одавде! Овде станује господин Михалсен.

Михалсен је вођен у савезничкој црној књизи, али га француски обавештајци никада раније нису видели. Међутим, за капетана Ејмена одељење француске обавештајне службе у Цириху никада није чуло нити је имало било каквих података.

На крају су савезнички шефови обавештајне службе утврдили да су Михалсен и капетан фон Ејмен једно лице и да је то човек са тамним наочарима.

Трагичан крај шпијуна

У ствари овај немачки шпијун није био ни капетан фон Ејмен ни господин Михалсен, већ Метр, који је за савезничке агенте у Швајцарској био у дубокој илегалности. Шпијун са Рајне који је радио за Метра, испричао је америчком обавештајцу све и чим му је показана фотографија препознао га је.

Метр је одлично говорио неколико језика. Радио је као „трговачки посланик“ у Берну, а у ствари руководио немачком шпијунском школом у истом месту. У свим швајцарским градовима имао је закупљене виле, у којима је радио на прикупљању шпијунских података. Био је лично одговоран за стотину савезничких обавештајаца које је преко својих шпијуна послао у смрт.

Управо онда када је био на врхунцу своје шпијунске каријере, француски тајни агенти банули су му у стан. Био је запрепашћен. Затекли су га како се савршено прерушава. На половини лица му је била маска старца. Личио је на страшило. Без речи, али самртничким погледом посматрао је уперене колтове. Очекивао је неко питање, разговор... Обавештајци су га немо посматрали. На крају један Француз процеди кроз зубе:

— Михалсеч... Ејмен... Метр...

Одјекнуо је плотун. Метр се сруши, а она половина маске спаде му с лица. То је био крај немачког шпијуна.

Град у космосу

Московски политехнички музеј обогаћен је новим и занимљивим експонатама: моделом настањеног вештачког Земљиног сателита, то јест моделом међупланетарне научне станице. Оваква једна станица имаће у будућности вишеструку намену: њена посада, која ће се састојати од приближно 25 научника, моћи ће да врши астрономска осматрања, успостављаће везу између других спутњика и са станицама на Месецу, примаће ракете са Земље и отпремати их на друге планете. Енергију за рад свих потребних уређаја и апарата ствараће сунчане батерије. У једном одсеку станице налази се чак и „башта“ где ће се гајити поврће и воће.

БУМЕРАНГ СЛАВЕ

Џо Тимбери веома је популарна личност у Аустралији: он је петнаестоструки шампион у бацању бумеранга. Слава је тежак терет. Наиме, Тимбери је наумио да своју вештину прикаже у самом центру Париза, на Ајфеловој кули. Бачен вештом Тимберијевом руком, бумеранг је, по његовој замисли, требало да облети око првог спрата куле и да му се врати у руке.

Бумеранг је, међутим, отказао послушност: после првог бацања, срећно облетевши кулу, пао је на главу једног америчког туристе. Другог пута бумеранг је збацио једној Енглескињи шешир с главе, а трећи пут окрзнуо је тројицу Немаца и ударио једног полицајца. Присутни гледаоци успротивили су се четвртом Тимберијевом покушају.

САВРЕМЕНА ЕНГЛЕСКА ДРАМА

ТРИ драме недавно приказане у Лондону добар су пример савремене британске драмске уметности. Џемс Сандерс, чији је комад „Певаћу ти други пут“ имао великог успеха 1963. године, усавршио је своје драматурске способности пишући за једну талентовану аматерску позоришну групу из западног Лондона. Он сматра да писац осећа већу слободу када пише за аматерску публику. Његови комади се истичу необичним садржајем. У најновијем комаду Џемса Сандерса, „Мирис цвећа“ на пример главна личност је мртва девојка, осамнаестогодишња девојка која не налази разумевање код својих ближњих те добровољно одлази у смрт. Она се наиме убила због тога што је љубав коју је осећала према ожењеном човеку била у супротности са њеним верским схватањима. У првом чину — ковчег са њеним телом уносе у салон и она ту присуствује скупу своје породице — она: маћехе, полубрата и под напитог ујка — која различито реагује на њену смрт. С времена на време њој писац дозвољава да им се обрати или да оживи сцене која су довеле до њеног самоубиства. У другом чину ковчег је у капели, а у трећем на гробљу.

ЏЕНИФЕР ХИЛАРИ (ЗОЕ) И ЈАН МАКЕЛЕНОМ (ГОДФРИ) У КОМАДУ „МИРИС ЦВЕЋА“ ОД ЏЕМСА САНДЕРСА

Ми постепено сазнајемо за разлоге њене трагедије и увиђамо колико су је у најтежим тренуцима мучили њени најближи, који са своје стране сматрају да су учинили све за њено добро. Видимо и како они подносе ударац њене изненадне смрти и како брзо заборављају ту тужну девојку. Ускоро, све што је остало од ње је само „слаб мирис цвећа“. Драма има и своју комичну страну: веселост уносе у последњем чину двојица гробара-весељака, који подсећају на гробаре из „Хамлета“.

„Мирис цвећа“ открио је један нови таленат — младу глумицу Џенифер Хилари која је добила високу оцену критике.

Од осталих савремених драма треба поменути Т. Ј. Филијев комад „Не допусти да дође лето“, алегорија или можда сан изузетне оригиналности. Затим Хенри Ливингсов нови комад „Зар не?“, који сада изводи Шекспирово позориште у Лондону. То је нека врста фарсе и сатире против савремене аутоматизације. У режији Питера Хола то је изузетно смешна комедија, чијем успеху несумњиво доприносе два позната глумца Шекспировог позоришта — Дејвид Вонер и Доналд Синден.

ЗАБАВНИКОВ МАГАЗИН

МЕДИЦИНА ПРЕ 150 ГОДИНА

У Лондону је отворена необична изложба поводом 150-годишњице завршетка Наполеонових ратова, која обухвата значајне медицинске догађаје у Енглеској и Француској тог периода.

Изложени су медицински инструменти, писма и оригинални рукописи, међу којима и дневник Доминика Жана Лерија, проналазача покретних пољских болница и „летећих амбуланти".

На изложби се могу видети: часовник за слепе помоћу којег се прстима могло да напипа колико је сати, први вештачки зуби начињени од зуба људи који су погинули на бојишту код Ватерлоа као и Наполеонова сребрна четкица за зубе на којој су гравирана царска знамења.

Поред Нелзоновог портрета налази се и чврсти завој за заустављање крвављења употребљен кад му је ампутирана рука и детаљан опис (писан руком самог хирурга на броду „Виктори") Нелзонове смрти пошто је био „смртно рањен пушчаним метком у леву страну груди за који се претпоставља да је био испаљен са врха француског брода „Ла Редутабл".

Међу експонатима који обележавају почетке научне медицине налазе се и примерци кинина као и други лекови.

ПРАВИЛНО ЂУБРЕЊЕ — КРУПНИЈЕ СЕМЕ

Утицај ђубрења пшенице на квалитет и количину приноса овог важног усева добро је познат нашим пољопривредницима.

Према подацима Института за агрохемију у Вајенстефану у Немачкој при ђубрењу пшенице без калијума отпада на 100 делова сламе 36 делова зрна, док са калијумом 52 дела зрна.

Истовремено, апсолутна тежина пшеничног зрна тј. тежина хиљаду зрна, која је нашим новим Законом о промету семена поред осталих елемената за оцену квалитета семена узета као важан податак за вредност семенске робе, износила је у огледима 27,28 г при ђубрењу пшеничног усева без калијума, док је применом и калијумових минералних ђубрива апсолутна тежина зрна порасла за 30 одсто више односно на 35,49 г.

Уређује Паја Патак

Логичан одговор

— Какав се важан догођај збио после смрти Александра Македонског? — пита наставница историје Гају.

— Његова сахрана — спремно одговори Гаја.

После испита

— Како се могло догодити да паднеш на испиту кад си ми јуче тврдио да знаш сва питања? — грди Паја свог сестрића Рају.

— Да, знао сам сва питања али нисам знао одговоре на њих — правда се Раја.

Кратак распуст

Учитељ: Рајо, твој задатак „Мој летошњи распуст на селу" био је одвише кратак. Пре личи на депешу него на писмо!

Раја: Па нисам ја крив. За време распуста био сам на селу свега два дана! Зар се ту могло рећи нешто више него што сам ја написао. И за депешу је било много!

Али колико година има кишобран!

Споречкали се једнога дана Хорације и Гаја, па Хорације каже Гаји:

— Зато што ниси увек добар ниси ни порастао много! Пази, колико година имаш, а ниси већи од мог кишобрана.

— Ех, а ко зна колико година опет има твој кишобран, Хорације!

Задовољна домаћица

Пера Ждера био на ручку код једног пријатеља, па по обичају, направио пустош на столу; јео до изнемоглости. Кад је одлазио испраћала га је домаћица:

— Немојте се мучити да ме пратите, рече јој Пера.

— То није никаква мука, то је велико задовољство — одговори домаћица.

Уморан

Попај прича да је страшно уморан.

— Од чега? пита га Шиља.

— Сањао сам да сам радио без престанка 20 часова.

Паја драматичар

Паја написао драму која се даје у једном позоришту. Срео га Мики и пита:

— Какав си успех постигао, Пајо?

— Сјајан! После завршене представе публика се није дигла с места.

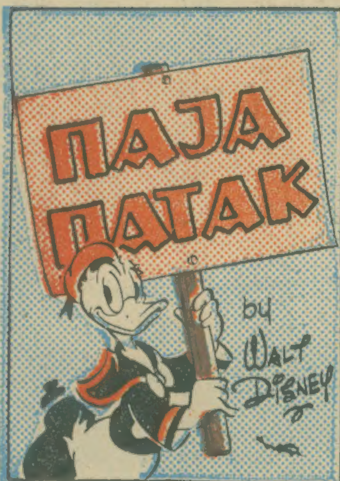
— Зар је тако тврдо спавала?

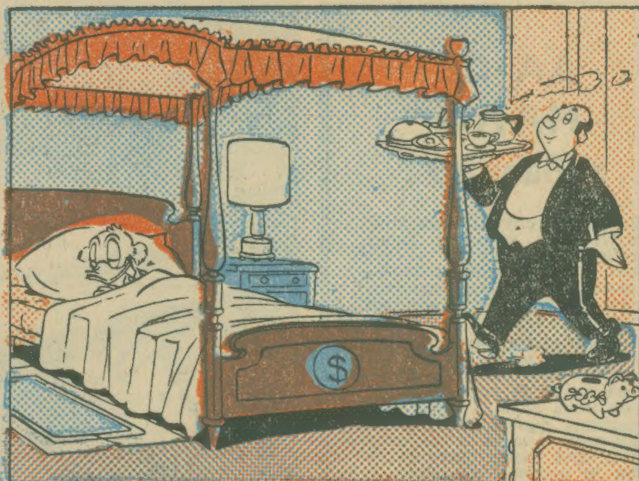
Зна шта ради

По изласку из позоришта Попај рече Пери.

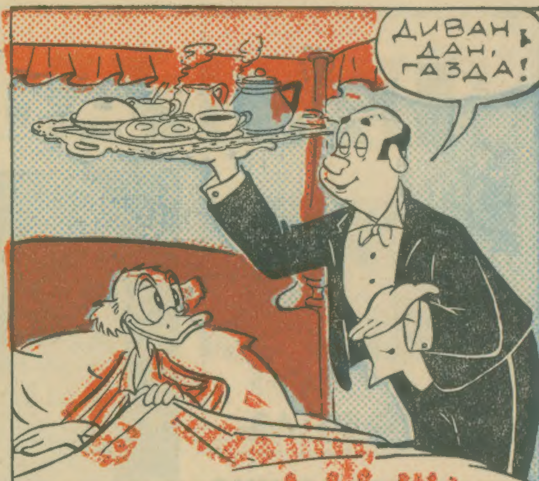
— Перо, бре, ти даде гардероберки 50 динара, а оставио си само шешир.

— Погледај ти само овај шешир што ми га је дала; бољи је него пет мојих.

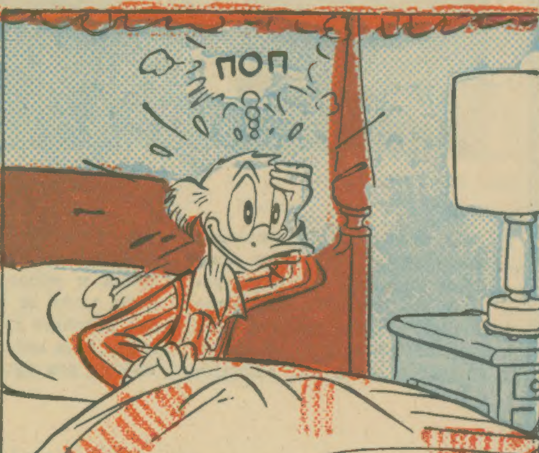

ПРЕРИЈА

ПО РОМАНУ Ф. КУПЕРА

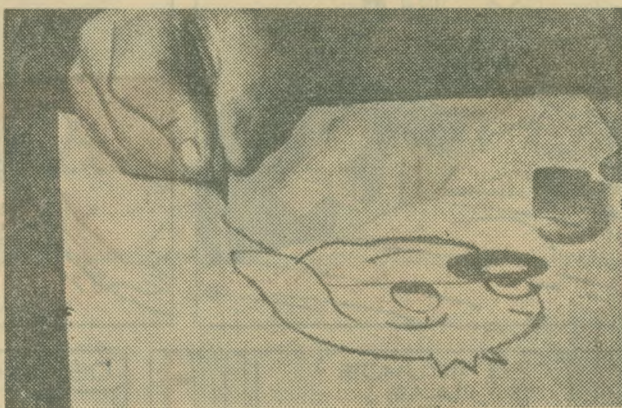

НАПРАВИ САМ

Како да искористимо оловку до краја

Истрошеним комадићем оловке веома је тешко цртати...

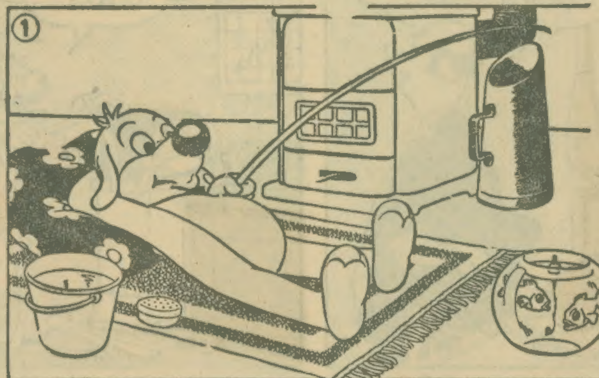

... овако ће већ лакше ићи.

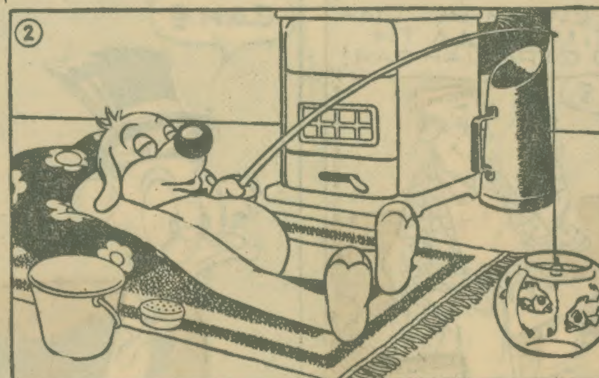
Ма како били мали крајеви графитних оловки још могу да се употребе. Ево како: узмите два комадића већ истрошених оловки, саставите их као што то видите на нашој слици а онда их обавијте тањим папиром који сте пре тога намазали тањим слојем лепка и уролајте их. Сачекајте мало да се лепак осуши, добићете дугачку оловку, којом ћете моћи да пишете и то— са оба краја.

ДА СЕ МАЛО забавимо

Сликар је случајно на другом цртежу начинио десет грешака. Покушајте да их пронађете и то што брже. Уколико за то нисте расположени, одговор ћемо вам ми дати:

1. Срце цвета више куцине главе је шире. 2. На јастуку је један цвет мање. 3. Ручица на ведру је окренута. 4. У њему нема воде. 5. Куца има затворене очи. 6. Вентил на пећи се налази на десној страни. 7. Црта изнад решетке на пећи је постављена више. 8. Црна мрља иза пећи је шира. 9. Суд за угаљ има дужу дршку. 10. Пецачки штап је исправан.

ОВА ОСМОУГАОНА КУЋА У ХОЛИВУДСКОМ ПЕЈЗАЖУ ПОДСЕЋА НА ПЕЧУРКУ. У ЊУ СЕ ЈЕДИНО МОЖЕ ДОЋИ ЖИЧАРОМ

Осмоугаона кућа

ЖЕЛЕЋИ да ужива у миру, а да ипак при том не буде сасвим одвојен од света, један холивудски архитекта саградио је у долини Сан Фернандо, у Калифорнији, осмоугаону кућу која лежи на једном јединoм стубу високом девет метара. Да би доспео до ње посетилац мора да седне у вагонет (такође сопственикове) железнице којом се управља из саме куће. Ипак, циљ овог архитекте није био да буде по сваку цену оригиналан. Кућа власнику и посетиоцима пружа диван видик и омогућава да се врло рационално користи цела површина која има око двеста квадратних метара. У кући се налазе четири собе за спавање, кухиња, два купатила, дневна соба и споредне просторије. Кроз застакљене отворе постављене у поду може се посматрати све што се догађа испод куће која својим изгледом подсећа на сунцобран или печурку. Питање је само да ли ће кућа овог типа постати образац за будућност?

Ripley's Веровали или не!

ПУДИНГ СПРЕМЉЕН ЗА ЈЕДНУ СВЕЧАНОСТ У БЕЧУ /АУСТРИЈА/ БИО ЈЕ НАПРАВЉЕН ОД
4.500 ЈАЈА
299 КИЛОГРАМА СУВОГ ГРОЖЂА
125 КИЛОГРАМА ШЕЋЕРА
100 КИЛОГРАМА БАДЕМА
50 КИЛОГРАМА ЛИМУНА
100 КИЛОГРАМА БУТЕРА
10.5 КИЛОГРАМА ЗАЧИНА
10 БОЦА РУМА
КОЛАЧ ЈЕ БИО ТЕЖАК 680 КИЛОГРАМА, ПРИПРЕМАН ЈЕ 10 ДАНА И НОЋИ, А ПОЈЕДЕН ЗА **45** МИНУТА /1864/

ЗГРАДА УНИВЕРЗИТЕТА У КИЈЕВУ ЧИЈИ СУ СЕ СТУДЕНТИ 1901. ГОДИНЕ ПОБУНИЛИ КАДА СУ ЊИХОВИ ДРУГОВИ ЗБОГ ПОЛИТИЧКЕ АКТИВНОСТИ КАЖЊЕНИ СЛАЊЕМ У ВОЈСКУ, ТАКОЂЕ ЈЕ КАЖЊЕНА: **БИЛА ЈЕ ОБОЈЕНА ЦРВЕНОМ БОЈОМ!**

ДЕЦИМУС УЛТИМУС БАРЗИЗА

РОЂЕН У ВИЛИЈАМСБУРГУ (САД) ДОБИО ЈЕ ИМЕНА „ДЕЦИМУС" И „УЛТИМУС" — ШТО ЗНАЧИ „ДЕСЕТИ" И „ПОСЛЕДЊИ" — ЗБОГ ТОГА ШТО ЈЕ БИО 10. ДЕТЕ ГРОФА ФИЛИПА БАРЗИЗЕ КОЈИ ЈЕ ОДЛУЧИО ДА МУ ТО БУДЕ И ПОСЛЕДЊЕ!

Први спортски трофеј

ЈЕДАН БАКАРНИ ПЕХАР КОЈИ ПРЕДСТАВЉА ДВА РВАЧА, НАЂЕН У ИРАКУ 1938. **СТАР ЈЕ ВИШЕ ОД 4.700 ГОДИНА!**

НАЈБОЉИ СТРЕЛАЦ СВИХ ВРЕМЕНА ЈАПАНСКИ САМУРАЈ **МАСА ДАЈХАРАЧИРО** ГАЂАО ЈЕ ИЗ ЛУКА НЕПРЕКИДНО **24** ЧАСА. ЗА ТО ВРЕМЕ ИЗБАЦИО ЈЕ **13.053** СТРЕЛЕ НА МЕТУ УДАЉЕНУ **120** МЕТАРА И **8.133 ПУТА ПОГОДИО У САМО ЊЕНО СРЕДИШТЕ!**
/КЈОТО, 27. АПРИЛ 1686/

КОКОШКА ЏУЛИЈЕ СПАЛДИНГ ИЗ ДАЛАСА /САД/ **3** ГОДИНЕ ЈЕ НОСИЛА ЈАЈА А ОНДА ЈЕ ДОБИЛА КРЕСТУ, РЕСЕ И МАМУЗЕ И **ПОЧЕЛА ДА КУКУРИЧЕ КАО ПЕТАО!**

ПРЕМА РОМАНУ В. ИГОА — ЗВОНАР БОГОРОДИЧИНЕ ЦРКВЕ

КВАЗИМОДО!

КВАЗИМОДО ЈЕ ЗГРАБИО ЕСМЕРАЛДУ И ПОТРЧАО ПРЕМА СКЕЛАМА

ЦИЉАЈТЕ ПАЖЉИВО! ПОГОДИТЕ ЊУ ИЛИ ЊЕГА!

44

УБИЈТЕ ГА! НЕ ДОЗВОЛИТЕ ДА ЈЕ УНЕСЕ У КАТЕДРАЛУ!

43

700

АЛИ ЈЕ КВАЗИМОДО СТИГАО ДО БАЛКОНА НА ЗВОНИКУ...

НАЈЗАД СМО У БЕЗБЕДНОСТИ!

СКУПИВШИ ПОСЛЕДЊЕ ОСТАТКЕ СНАГЕ, ГРБАВАЦ ЈЕ ДИГАО ОНЕСВЕШЋЕНУ ДЕВОЈКУ ИЗНАД ГЛАВЕ

ЈЕДНА ЋЕЛИЈА У КАТЕДРАЛИ ПРУЖАЛА ЈЕ АЗИЛ ПРОГОЊЕНИМА

ДАН И НОЋ НА МЕРКУРУ

Научници Гордон Петенгил и Томас Гоулд са Корнел универзитета прикупили су податке на основу којих су дошли до закључка да се и на планети Меркуру смењују дан и ноћ. До сада је владало мишљење да је окретање Меркура око његове осе синхронизовано са путовањем око Сунца и да зато ова планета има увек нама окренуту исту страну као што је случај са Месецом. Њих двојица су препоручили мерења радио телескопом на Порторику који је за сада највећа направа те врсте. Према прикупљеним подацима ови научници су дошли до закључка да једно Меркурово обртање око сопствене осе траје 180 дана, што значи да ноћ и дан трају по 90 земаљских дана.

★

Откад постоје манекени

Модне ревије, било специјално организоване, било на телевизији, по робним или модним кућама не могу се замислити без манекена. Интересантно је да је прву модну ревију у којој су учествовале младе даме које су носиле најновије моделе хаљина, организовао Наполеон III 1870. године за себе и царицу Евгенију. Тада су се родиле манекенке. Оне су постале популарне када је Енглез Чарлс Ворд, власник париске модне куће приметио да продавачице у хаљинама какве продају имају много више успеха од продаваца.

Бим и Бум

by Joe Musial

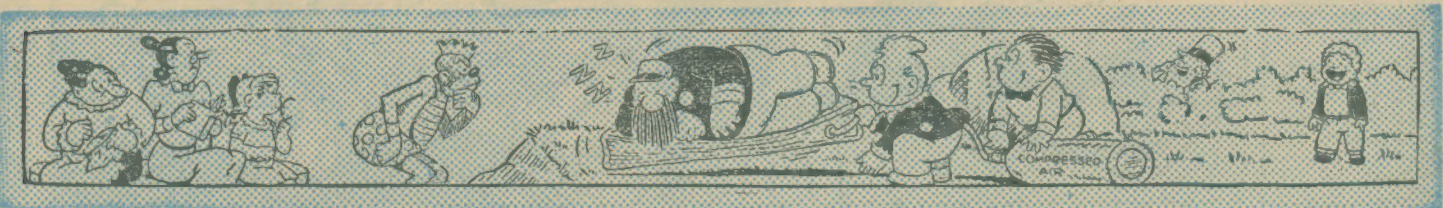

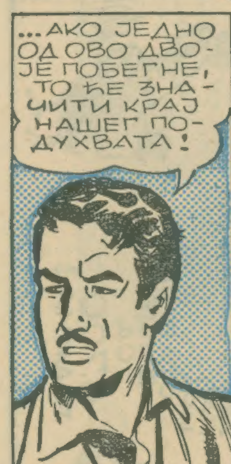

Walt Disney — Месечеве преље

НАСТАВИЋЕ СЕ

МЕКСИКАНЦИ И »ВИВА МАРИЈА«

У МЕКСИКУ је у последње време цензура на опрези: познати француски режисер Луј Мал снима у овој земљи филм „Вива Марија", а главне улоге игарају најпознатије француске глумице Брижит Бардо и Жана Моро.

На почетку снимања једног детаља из мексичке револуције — што представља сиже филма — Луј Мал је изјавио мексичким властима да ће то бити лак, забаван филм, који са њиховом револуцијом неће имати готово никакве сличности. Уместо да умири мексичке духове, Луј Мал је овом изјавом — по мишљењу Мексиканаца — превршио сваку меру.

За Мексиканце револуција је света и озбиљна ствар, а њена најистакнутија личност Емилијано Запата (1869—1919), револуционар и вођ сељачког покрета за аграрну реформу у мексичкој револуцији (1910—1917) национални је херој. Године 1911. Запата је објавио програм којим се земља даје сељацима. То је био акт револуционарно-антифеудалног карактера, који је имао велики одјек како у Мексику тако и у другим земљама Латинске Америке. Запату је, иначе убио један реакционар.

С ПУШКОМ У РУЦИ БРИЖИТ БАРДО И ЖАНА МОРО „ДИЖУ РЕВОЛУЦИЈУ" У МЕКСИКУ ОНЕ СЕ НАЛАЗЕ НА ЧЕЛУ ГРУПЕ СЕЉАКА И ПУТУЈУЋИХ ГЛУМАЦА КОЈИ СУ СЕ ПОБУНИЛИ

Међутим, писац сценарија се није у све ово упуштао, па је у сценарију приказано како један сиромашан али храбар Мексиканац дугује своју слободу „малим женама из Париза", које у филму играју већ поменуте глумице Брижит Бардо и Жана Моро.

Мексички цензор Гомез Родригез морао је да се умеша. Забрањено је да се у филму прикаже сваки детаљ који одговара стварности револуције јер филм и нема везе с њом. Побуњени сељаци носили су укрштене фишеклије на грудима, ишли су боси, имали су бркове итд. Статисти у филму нису смели тако да изгледају.

За творца филма Луја Мала била је такође тешка ствар да организује сусрет двеју чувених француских глумица Брижит Бардо и Жане Моро. Сценарио је прерађен тако да су обе глумице у филму дошле подједнако до израза. Изгледа да је Луј Мал пронашао управо оно што одговара свакој од њих. Филм „Вива Марија" ће ускоро бити завршен у Паризу.

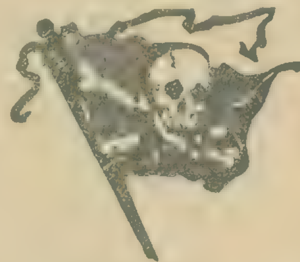
Под црном заставом

ИЗМЕЂУ БОСТОНА И ХАИТИЈА НА ДНУ МОРА ЛЕЖИ ПОТОПЉЕНО ЗЛАТО. ДА ЛИ ЋЕ ИСТРАЖИВАЧИМА И АВАНТУРИСТИМА ПОЋИ ЗА РУКОМ ДА ГА ПРОНАЂУ?

„НА ТРАГУ смо потонулом благу чувеног пирата Вилијема Кида". На ову сензационалну вест, наћулили су уши многи авантуристи широм света. Капетан Кид, његов живот и смрт пружали су годинама материјал за приче пуне тајанствених ствари. Хронике кажу да је својим бродом „Адвенчер Гели" крстарио пре 260 година морима, нападао и пљачкао трговачке бродове. Године 1701. осудио га је краљ Виљем III на смрт. Велико благо Вилијема Кида, које је он потопио, лежи вероватно негде на дну мора. Овиx дана испред обала Хаитија открили су француски истраживачи злата остатке једне фрегате коју је Кид некада потопио. „Оно нека чува моје благо док не будем у могућности да га извадим" наводе се Кидове речи у старим записима. При багеровању код Бостона нашло се на огромне гвоздене ковчеге, али пре него што су се могли извадити опет су потонули. Претпоставља се да је Кид на оба ова места оставио злато. Често су ту долазиле експедиције уверене да имају у рукама кључ за решење ове тајне, али морале су, разочаране и необављена посла, да прекину трагање.

Пирати су, наиме, после „успешних" крстарења тражили склоништа за свој плен. Ови некрунисани краљеви мора представљали су страх и трепет за све бродове. Кад би се на хоризонту појавила црна застава са мртвачком главом, знак гусарског „есна фа", и добро наоружани трговачки бродови страховали су од предстојеће љуте борбе. Пирати су у доба свог највећег процвата дотерали чак до тле да су имали и своју републику. Њихово одмаралиште налазило се на Мадагаскару, у оно време јако утврђеном острву. Доказано је да је било овај авантуристички занат. Ен Бонеј и Мери Ред биле су најозлоглашеније „жене с пушкама", 17. века.

Већина имена пред којима је некада дрхтао поморски свет данас су заборављена. Са мо с времена на време — кад да се појави нека пожутела тајанствена мапа потонулог пиратског блага — свет се заинтересује за њих. Тада се опремају експедиције које пуне наде полазе у трагање а већином се враћају празних руку. Тако је прошла на пример шачица авантуриста похлепних на злато која је решила да испред Рта Хорна извади легендарно благо енглеског поморског јунака и пирата сер Френсиса Дрејка. У

небројеним биткама против Шпанаца и ловачким походима око земље толико се обогатио да је чак и краљицу новчано потпомагао при изградњи ратне флоте.

Његово крваво наследство преузео је сер Хенри Морган. Био је необична тврдица и потапао је свој плен у море до последњег златника. Касније, кад је постао опуномоћени гувернер Јамајке и кад му је додељено племство добро му је дошло ово богатство. Тек пре 50 година нашли су неки рибари у близини Хаване пужутелу мапу на којој је брижљиво био означен положај потопљених милиона у злату. Ипак, до данас нису нађени.

Вилијем Кид, Френсис Дрејк и Хенри Морган били су авантуристи. И у жилама наших савременика који желе да истргну из мора благо некадашњих пирата тече авантуристичка крв.

Да ли ће они упркос радара и савремене опреме морати да доживе разочарање као њихови претходници чијим трагом иду?

»Чича Томина колиба«

ОВАКВЕ СЦЕНЕ СУ ДОСАД СНИМАНЕ САМО У ХОЛИВУДУ

ПРИПРЕМЕ, само снимање па и завршни радови овог великог филма у копору рађеног у Немачкој и Југославији обавијени су помало тајанственошћу. Филм је врло интересантан и по начину обраде мотива нов. Ради се о филмовању чувеног романа Харијете Бичер-Стоу „Чича Томина колиба" који се појавио 1852. године, врло брзо постао бестселер и данас се још убраја у најчитаније романе.

Овај велики и скуп филмски подухват (стаје око 4,5 милиона марака) извела је једна немачка продуцентска фирма у копродукцији са Французима и Италијанима. За филм „Чича Томина колиба" речено је да је „велики европски филм", што је без сумње тачно. За његово оствaрење не само да су разне земље пружиле материјална средства, него је и листа глумаца интернационална. У њему учествују аустријски, немачки, француски и италијански глумци. Недавно преминули амерички глумац Џон Кицмилер игра Чича Тому. Главну мелодију „Мисисипи блуз" пева чувена америчка певачица Ела Фицџералд, а режисер Геза фон Радвањи имао је за музичке снимке, нарочито црначке духовне песме, на располагању оригинал не црначке хорове.

„Чича Томина колиба" пружа шаролику и потресну панораму америчког живота средином прошлог столећа када је ослобођење робова постало велики проблем новог континента и коначно изазвало грађански рат између јужних и северних држава.

Још никад раније није један европски филм обухватио мотиве као овај, сву раскош јужњачких двораца у бујној природи, живот на великом броду на Мисисипију, тмурну атмосферу трговa са робљем; црначки устанак, летњу јару памучних поља...

Чудно је што се до сада ниједна филмска фирма није заинтересовала за „Чича Томину колибу". Аутор Харијета Бичер-Стоу написала је роман 1852. као 40-годишња жена под јаким утисцима личних доживљаја. Роман је постао потресан документ који је можда управо једноставношћу изражавања и унутарњим доживљавањем аутор ке постигао мукевит успех. Већ прве године појавио се у 300.000 примерака — што је за оно време био сензационално велики тираж. Дело је доживело десет драмских обрада и превођења на много бројне језике.

Појава романа изазвала је на југу САД и код пријатеља југа праву узбуну. Један лист у Њујорку назвао је књигу „антихришћанском". Ускоро су се појавили и други напади. Да би се супротставила овим нападима, објавила је ауторка следеће године документарну збирку материјала о ропству, засновану на чињеницама. Постављи славна отпутовала је Харијета Бичер-Стоу са породицом у Европу где је била одушевљено дочекана у Енглеској, Немачкој и Француској. У њеној домовини председник Абрахам Линколн означио је књигу „Чича Томина колиба" као подстрек за ослобођење робова које је остварено крвавим, дуготрајним ратом између јужних и северних држава. Када је Линколн кратко време пред своју смрт примио ауторку поздравио ју је речима: „Ви сте, дакле, та мала жена, аутор књиге која је изазвала велики рат".

АНЕГДОТЕ

У ДОБРОТВОРНЕ СВРХЕ

Једном на некој вечерњој приредби организованој у добротворне сврхе, Бернард Шо позвао је на игру неку непознату даму.

— Веома је лепо од вас — рече му она после завршене игре — што сте играли са мном иако се уопште не познајемо.

— Ништа, ништа — одговори јој Шо — па зар нисмо на добротворној забави?

ПРИЈАТНО ДРУШТВО

Чувени композитор Росини волео је добро да поједе. Једном, изврсно расположен, срео је неког пријатеља.

— Шта те је тако расположило? — запитао је пријатељ Росинија.

— Сад сам баш устао од стола.
— Јео си нешто добро?
— Ћурку!
— Било вас је много?
— Само двоје.
— Ти и ко још?
— Ја и ћурка.

И ОН ИМА ПРАТЊУ

Једном је Марк Твен био приморан да одседне у неком скупом и отменом хотелу. У књизи приспелих гостију пала му је у очи следећа белешка: „Гроф Дон Карлос са слугом". Размисливши мало, Твен је испод тога написао: „Марк Твен с кофером".

ДОГОДИЛО СЕ У...

... **Сиракузи.** Један Сицилијанац открио је у својој шупи велику картонску кутију и у њој једну мачку која је поред својих мачића хранила и једног тек окоћеног мишића.

Са шаховских меридијана

ИТАЛИЈА. — Један од првих података о шаху у Европи потиче из 1266. године. Те године је у палати „Дел попола" у Фиренци на позив грофа Гвида Новеле одиграо симултану утакмицу Сарацен Буцека. Противници су му били три најбоља играча из Фиренце од којих је са двојицом играо наслепо. Буцека је два партије добио а једну ремизирао.

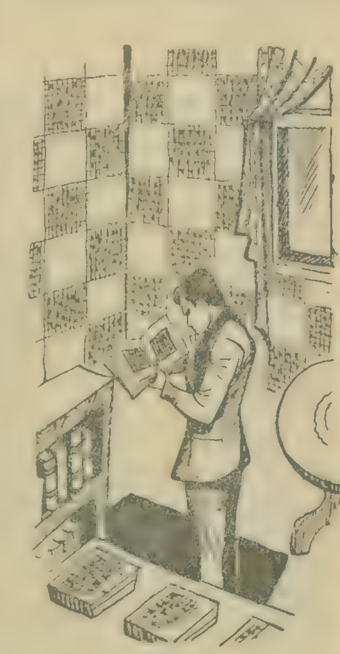
ШПАНИЈА. — Први међународни турнир у шаху одигран је 1575. године на двору шпанског краља Филипа II у Мадриду. На турниру су учествовали најпознатији играчи тог времена: шпански мајстори Руи де Сегура Лопес и Алфонцо Церон и италијански мајстори Ђовани Леонардо и Паоло Бои. Турнир је завршен победом Леонарда који је савладао Шпанце Лопеса и Церона, док је претрпео пораз од земљака Бои-а. Овом победом Леонарду је признато да је најјачи играч свога времена.

ЈУГОСЛАВИЈА. — За прво штампано шаховско дело на Балкану сматра се једна мала шаховска књига из 1886. године. На њеним корицама стоји: „Правила за играње шаха, издао Београдски шаховски клуб, Београд, 1886., штампарија Мат. Јовановића, Кр. Милана ул. бр. 5." Шаховска терминологија, у овој ретко книжици, разликује се од савремене. Тако се коњ назива коњаником, а ловац — витезом. Из ње се, не види када је основан први шаховски клуб у Београду, али је доцније утврђено да је то било 1882. године.

ШВАЈЦАРСКА. — У Цириху живе познати швајцарски шахисти Роберт Мајер и Алберт Марквард. Они су ревносни посетиоци, макар само на неколико дана, свих већих шаховских турнира на свету. Шаховски велемајстори су им зато подарили титулу, која не постоји у правилима ФИДЕ, — „интернационалног шаховског гледаоца".

СЈЕДИЊЕНЕ АМЕРИЧКЕ ДРЖАВЕ. — У граду Мемфису (држава Тенеси) постоји јединствена кућа на свету. То је дом Хантера Уикса, прави шаховски арсенал! У једној соби се налази 18 шаховских гарнитура спремних у свако доба за игру. Друга соба је окречена у шаховском стилу — у црно-белим пољима. Али, то није све. Та поља су обликована и представљају шаховске табле са знаменитим позицијама из класичног и савременог доба. Ормани су пуни шаховских књига, а у кухињи, крај штедњака, налазе се шаховске гарнитуре. Мистер Хантер се од шаха не одваја ни за време обеда!

КУБА. — У Куби, земљи шампиона света у шаху Капабланке, шаховска игра је веома распрострањена. На шаховским турнирима, који се у сећање на њега приређују, учествују многи шахисти са свих континената. Да би учесници привикли на тропску климу, од које су између осталих „страдали" и Ласкер и Костић, организатори их позивају да дођу у Хавану шест дана пре почетка турнира. То време им служи да се привикну на климу и још мало припреме за турнирску борбу.

КАИСА

Енглески оријенталист сер Вилијам Џонс (1746—1794) је аутор поеме „Каиса". Најлепша нимфа у њој се зове Каиса и у њу се заљубљује бог рата Марс. Да би задобио њену љубав он је уз помоћ божанског младића Ефрона измислио шах и дао га на поклон Каиси. Тек тада је она њему узвратила љубав.

Почетком 19. века Џонсонов спев је ушао у шаховску литературу. Липа нимфа Каиса се од тада сматра за богињу шаха која „одлучује" о исходу шаховске партије.

Њено име носи један шаховски клуб у Паризу, а више шаховских часописа излази под њеним именом. Заслужни шаховски радник Никола Коњовић из Сомбора у заједници са Белом Патаијем издавао је 1887—1888. године први бачки шаховски лист у Војводини под именом „Каиса". Тако се звао и полумесечни часопис који је излазио 1896—1897. године у Великом Бечкереку (данашњем Зрењанину).

Из науке и технике

■ Вештина прављења стакла била је позната у старом Египту још пре 5.000 година.

■ У старом Риму стаклене посуде биле су веома много цењене: биле су скупље од златних и сребрних.

■ Стакло су почели да стављају на прозоре и то

Знате ли шта је стаклолед?

у изузетним случајевима, тек у 3. веку наше ере. Међутим, у развалинама Помпеје, која је страдала од ерупције Везува 79. године, нађена су стаклена окна.

■ Површина стакла које сваке године да целокупна светска индустрија, износи нешто више од 60 милијарди квадратних метара.

■ У свету се сваке године произведе 40 милијарди комада тегли, боца, бочица, реторти и других сличних стаклених судова.

■ Ниједан фудбалер не може да разбије сигурносно стакло дебело 3 милиметра чак и када шутне лопту право у њега, и то с растојања од свега неколико метара.

■ У италијанским железничким вагонима крај прозора на којима се налазе окна од сигурносног стакла, висе чекићи. Путник који у случају неке несреће зажели да искочи кроз прозор може да разбије окно само чекићем; руком му то не би било могућно.

■ Стаклопласт — стаклена влакна слепљена полиестером — по својим својствима и структури подсећа на дрво, али је од њега трајнији и отпорнији. Последњих година производња стаклопласта у свету порасла је за неколико стотина пута.

■ Комбиновањем стаклених влакана с другим материјама добијена је стаклогума, стаклогипс, стаклобетон. За подизање извесних градова на Арктику научници предлажу нови материјал: стаклолед. Мале ледене плоче армиране стаклом, издржавају оптерећење од 500 килограма.

■ Стаклено влакно које се употребљава за звучну и топлотну изолацију, толико је „ваздушасто“ и лако да човек може једном руком да држи комад овог материјала велик као путнички аутомобил.

■ При изради стакленог влакна део „поточића“ стакла разбија се под дејством површинског затезања на ситне капљице и претвара у лоптице чији је пречник од 0,3 — 0,03 милиметра, па и мањи. Те лоптице покривају се танким слојем воска и користе као вештачки снег на летњим смучарским скакаоницама. Саобраћајни знаци покривени стакленим лоптицама одлично се виде с велике даљине.

■ Један килограм стаклених влакана чији је пречник 5 микрона, има површину већу од 300 квадратних метара.

■ Једним стакленим влакном чија би тежина износила 2 до 3 килограма могла би се опасати Земљина кугла, и то по екватору.

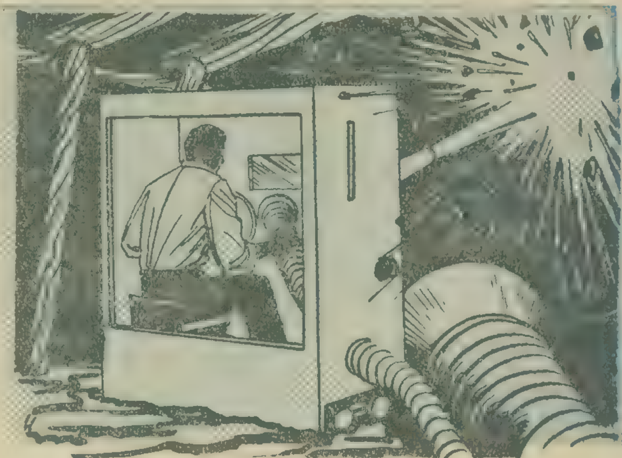
■ Стаклена фолија дебела 3 до 30 микрона еластична је као фото-филм.

ВОДЕНИ ТОП КОПА УГАЉ

У УГЉЕНОМ БАСЕНУ БЛИЗУ ЕСЕНА ИСПРОБАН ЈЕ ТАКОЗВАНИ ВОДЕНИ ТОП КОЈИ РАДИ ОДЛИЧНО ЧАК И КОД СТРМИХ СЛОЈЕВА УГЉА ГДЕ СЕ ТЕШКО МОЖЕ КОРИСТИТИ УОБИЧАЈЕНИ НАЧИН КОПАЊА.

РУДАРСКА ЈАМА. Дубина 750 метара. Водени млаз дебео као човечја рука под притиском од 100 атмосфера туче слојеве угља. Напољу би овај млаз шикнуо 60 до 70 метара увис. Овде дубоко под земљом под његовим притиском се дроби и ломи угаљ. Рудар сад игра улогу послужиоца код воденог топа и заштићен је оклопом од челичних плоча иза којих управља овим снажним млазом. Челичне плоче штите га од снажних млазева воде који се заједно с комадима угља одбијају од зидова окна и лете на све стране.

Водени топ у тешким условима рада има и друге предности: вода кваси угаљ, у ваздуху нема угљене прашине, па је зато искључена могућност експлозије. Већ после првих проба стручњаци су изразили мишљење да ће водени топ у догледно време бити коришћен у многим рудницима угља.

У руднику у коме је водени топ полагао испит опробане су и друге замисли. Угаљ који водени топ копа, односно ломи и дроби, извлаче пумпе специјалним цевима на површину. У ту сврху положене су цеви пречника од 60 милиметара. Може се замислити колику снагу морају имати мотори за пумпе које мешавину воде и угља извлаче цевима са дубине од 750 метара на површину!

Сличне пробе с воденим топом вршене су у рудницима где је угаљ мастан, односно где угаљ облажу слојеви глине. Показало се да се поменутим поступком помоћу воденог топа може извлачити и овај угаљ, мада су се многи плашили да ће се здробљени угаљ и јаловина претворити у масну и блатну смесу коју пумпе неће моћи да извуку напоље. Показало се да је дејство нових апарата тако брзо да таква маса и не стигне да се створи, а пумпе већ вуку напоље угаљ и воду.

Многи рударски стручњаци с интересовањем прате пробе са воденим топом и спремни су да прихвате овај начин копања јер су досад многе вертикалне жиле угља остале неискоришћене.

Заборављени изуми 19. века

КАКО ЈЕ КАПЕТАН ЧЕЈН НАМЕРАВАО ДА ОСВОЈИ СЕВЕРНИ ПОЛ

ПРОШЛИ век обиловао је проналасцима. Многи од њих били су од револуционарног значаја за живот човека. Енглески инжењер Џорџ Стивенсон (1781—1848) конструисао је прву употребљиву парну локомотиву, северноамерички инжењер Роберт Фултон (1765—1815) први парни брод; Американац Семјуел Морзе први електрични телеграфски апарат а Александар Грахам Бел први телефон. Било је то време великих изума, али многи проналасци и пројекти ипак су остали само теорија и никад нису реализовани.

Када је 1853. године Електрично-телеграфска компанија основала прву тзв. пнеуматичну пошту са системом подземних цеви кроз које се помоћу сабијеног ваздуха шаљу писма, свуда у свету почело је искоришћавање снаге ваздушног притиска за веће транспорте. Проучавана је и могућност да се израде железнице на ваздушни притисак које би се могле кретати у цевима. Међу пројектима било је неколико врло озбиљних. У САД хвалио је један проналазач одушевљено „нови систем за превоз путника и терета у цеви на ваздушни притисак“. Пројектант је израчунао да би на тај начин пут између Њујорка и Вашингтона могао да буде преваљен за један час а пут између Њујорка и Калифорније за једанаест часова. Сличан изум побудио је сензацију у Америци 1861. године: радило се о томе да се помоћу компримираног ваздуха испали цев у којој је смештен један путник. Тврдило се да ће путник стићи у место опредељења пре него што се и снађе, само треба да удобно легне у меко постављену цев, може да пуши или једе уколико га брзина у томе не опречи. Сваки путник би имао своју цев и могао би по властитом нахођењу у свако доба дана или ноћи да крене. Возни ред би ту, дакле, био излишан. Тврдило се да је овај систем најсигурнији међу свим превозним средствима. Пројект је врло озбиљно проучаван али сновима о саобраћају помоћу компримираног ваздуха учинио је крај нови изум: електрична вуча.

ПНЕУМАТИЧНА ЦЕВ ЗА РОБНИ САОБРАЋАЈ

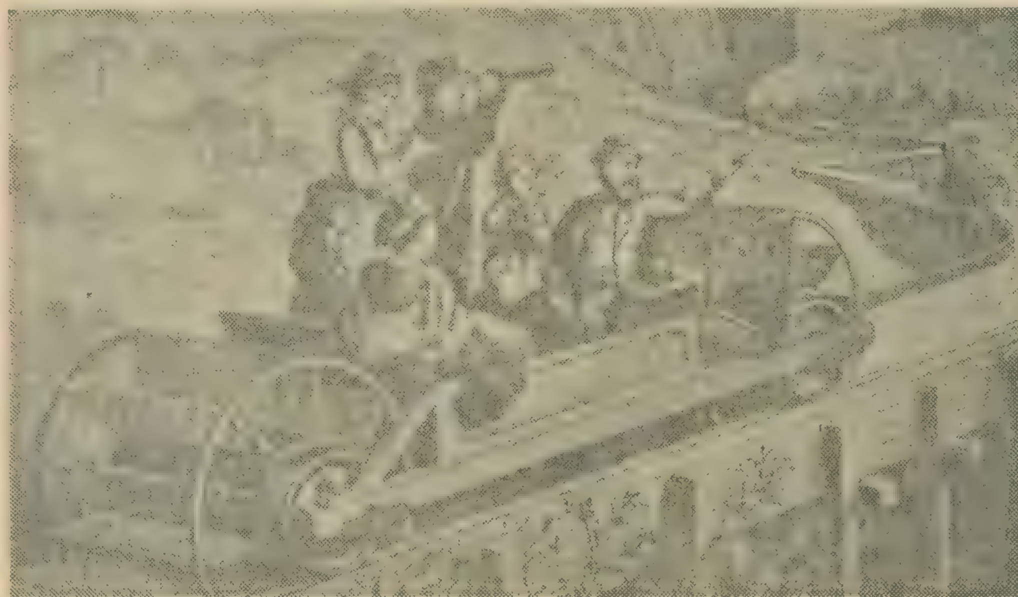
Још једна врста превозног средства пронађена је 1876. у САД — хидраулична железница. Ово возило кретало се по шинама преко воденог канала са нагибом. Снагом воде која је текла наниже окретали су се лопатасти точкови и на тај начин су кола са товаром савлађивала успон и кретала се напред. Ова готово парадоксална појава задивила је тада скоро целу Америку, јер нико није могао да схвати да се једно возило може покретати без властите снаге у супротном правцу од тока воде. Хидраулична железница била је чак и у употреби неко време у Калифорнији: сматрало се да је погодна за планинске крајеве. Овај „потпуно нов систем“ био је штавише и патентиран али то му је слабо помогло: ишчезао је када су пронађени бољи системи за вучу.

КОЛА ЗА ЈЕДНОГ ПУТНИКА У ЦЕВИ С ВАЗДУШНИМ ПРИТИСКОМ

Године 1783. попео се у ваздух са путницима у корпи балон браће Монголфије покретан помоћу топлог ваздуха. Тачно сто година касније смишљао је у Лондону капетан Чејн, командант ескадре британске флоте како би могао помоћу ваздушних балона да освоји Северни пол. Коначно је дошао на следећу идеју: узеће три балона, међусобно чврсто повезана, са посадом од шест људи. На ваздушни брод сместиће саонице и псе, провијант и потребну опрему. Узлетеће са брода који ће их довести што је могуће ближе Полу, јер с балонима не би могли да продру више од 20 миља у унутрашњост. За време летења биће у телеграфској вези с бродом а после спуштања наставиће пут према Полу саоницама које ће вући пси.

Тако је гласио план за освајање Северног пола који је остао само план.

НА ХИДРАУЛИЧНОЈ ЖЕЛЕЗНИЦИ КОЈА ЈЕ САОБРАЋАЛА У КАЛИФОРНИЈИ

ЛЕДЕНА ЛУТРИЈА

Сваког пролећа становници Аљаске погађају када ће да крене лед на реци Танан. Ко тачно погоди дан, час и минут, добија премију већ традиционалне „ледене лутрије“.

На средини замрзнуте реке учвршћена је мотка везана танким ужетом с хронометром. Уже се затегне чим лед почне да се креће (што се оком не може ни приметити) и истог тренутка хронометар стане. Хиљаде људи стоје на обали и дан и ноћ да не би пропустили тај тренутак. Ту је и радио-репортер с микрофоном: његов глас слуша тада цела Аљаска. Од 1917. године када је установљена ова лутрија, кретање леда почињало је између 30. априла и 15. маја. Због тога се тикети који стају долар, продају до краја априла. Сваки кладилац исписује на свом тикету датум, час и минут почетка кретања леда.

МУЗЕЈ ЗВОНА

У музеју немачког града Апонди налази се збирка ретких звона из разних земаља и епоха. Ливци звона могу се овде упознати с историјом свог заната, а музичари имају прилике да чују како звучи ово или оно звоно, што зависи од чистоће легуре, величине и облика звона.

Недавно је музеј добио нови занимљив експонат: бронзано кинеско звоно изливено почетком 15. века. Старо звоно начињено у облику гнезда дивљих пчела, причвршћено је на постоље од црног дрвета које је непознати резбар украсио птицама, рибама и другим животињама.

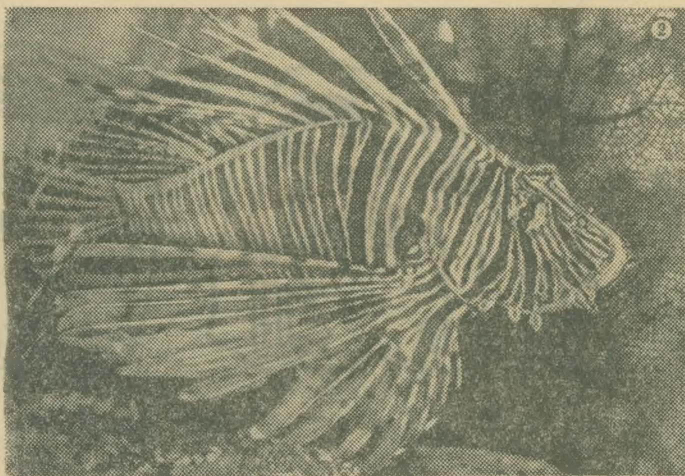

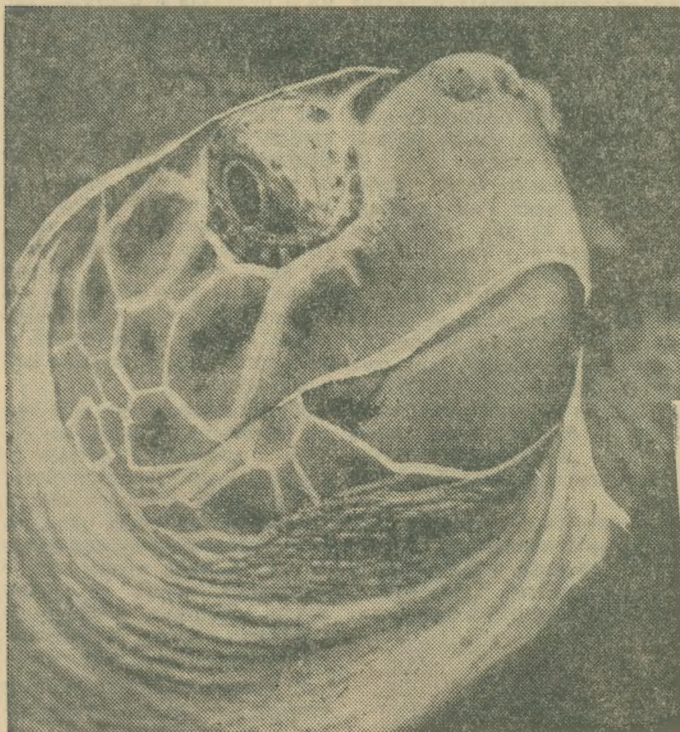
МАНЕКЕНИ У АКВАРИЈУМУ

ГОТОВО у свим већим зоолошким вртовима поред сувоземних животиња из свих крајева света могу се видети и многи необични и ретки становници мора. Последњих година ти тихи житељи акваријума све више привлаче оне фото-аматере који желе да своје албуме попуне што необичнијим снимцима.

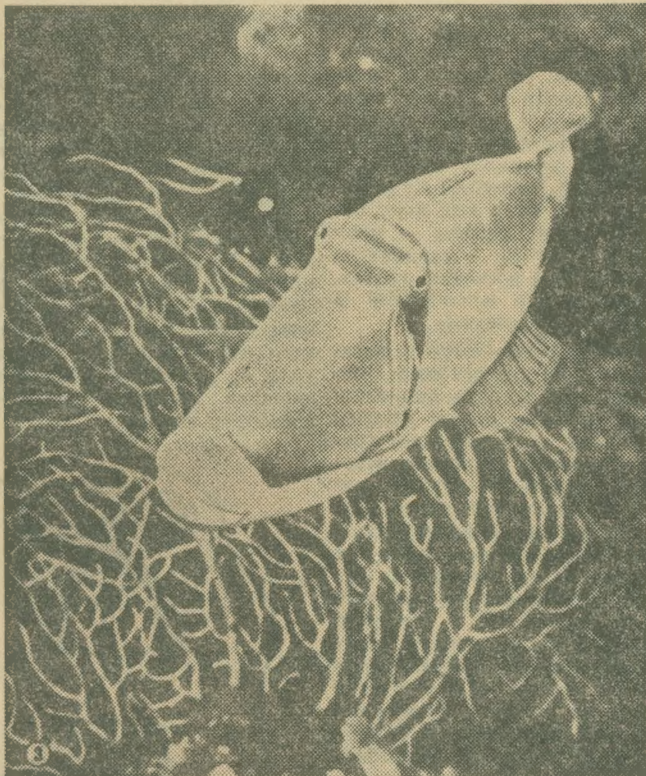
★

ПОРТРЕТ морске корњаче стопроцентно је успео. На оштром повећаном снимку корњачина глава изгледа прилично чудовишно (1).

ПОМАЛО аветињски делује ова необична риба са ватреноцрвеним пругама по телу. Ова риба обитава крај гребена и каменитих острвских обала у јужним морима (2).

КАО ПОДМОРИЦА изгледа овај други становник јужних мора. Јако издужена глава износи читаву једну трећину тела (3).

ВАЗА СА ЦВЕЋЕМ у мору? Не, већ морска анемона или морска саса чији пипци представљају опасност за мање рибе (4).

Музеј без експоната

ПРОВЕШЋЕМО вас кроз сале музеја у коме вероватно никад нисте били ни ви нити који од ваших познаника. У њему има свега: слика и фресака, статуа и посуда, глинених опека из древности и најфинијег порцулана. Укратко: уметничких творевина разних епоха и народа од непроцењиве вредности.

Да почнемо од етрурске сале. Много загонетки оставио је иза себе овај тајанствени народ. Лингвисти нашег века још и данас гледају на древна писмена као ђак — првак који је први пут отворио буквар, а данашњи волшебници-хемичари, који су научили да праве чак и вештачке дијаманте, никако да одгонетну зашто се етрурске вазе, које су прележале у земљи више од двадесет векова, и сада преливају у најлепшим бојама... Али, удаљили смо се од приче. Пред нама је предивна фреска полуобнажене жене нађена приликом археолошких ископавања етрурског насеља на Сицилији. Поред ње су изванредно лепо украшени саркофази, неколико женских глава, златна огрлица испод које је плочица: „5. век пре наше ере...“

Ево и сале старе Грчке и Рима. Готово недирнута временом фигура младића од белог мермера — такође 5. век пре наше ере. Афродитина глава нађена у Сикарузи, пигмеј који игра, старогрчка ваза са женским фигурама у белим хитонима...

Идемо даље — према 12. и 13. веку. Огромно платно непознатог уметника — „Распети Христос“, фреска Мадоне с дететом на рукама, нађена у једној крипти из 17. века у граду Фоџи, сребрни крст, сребрна вучица...

Затим епоха ренесансе. Рафаелова слика „Празник светог преображења“, слика Јакобела дел Фиоре „Мадона с дететом“, „Христос благосиља“ Галеаца Кампија, „Света породица“ Госаерта...

Ево и барока. Гвидо Рени — представник академизма Болоњске школе и његове слике: „Христос с трновим венцем“, „Свети Ђузепе“, „Пијета“, затим слике италијанских мајстора Гуарина, Колелилиа, Гојино „Стрељање“.

И најзад, последња сала — савремена уметност. Представници школе реализма, импресионисти, апстракционисти. Поред Золиног портрета који је израдио Мане, Шагалова слика „Заљубљени на месечини“...

Нисмо, наравно, успели да разгледамо и набројимо све експонате у овом музеју. Задржали смо се само испред најважнијих. Фонд нашег музеја неупоредиво је богатији. Могло би се чак рећи да није дан европски музеј не располаже толиким и таквим драгоценостима.

Никада нисте били у овом музеју и никад нећете ни бити. Он не постоји. Све о чему смо вам испричали, све је украдено из италијанских цркава, музеја и галерија, и то само за последњих седам година. Ако бисмо покушали да их све набројимо уморили бисмо се од самог бројања. Јер, таквих слика и уметничких предмета има преко 150 хиљада. Ако говоримо о њиховој вредности. тачну суму не би могао нико да каже осим да је веома висока.

Бициклисти, пажња!

Ево дођоше нам и топлији дани а са њима и шетње, излети, вожње бициклом... Можда си већ бициклиста, или ћеш тек постати? А како стојиш са саобраћајним прописима? Да ли их познајеш? Дедер да видимо. Јави нам

1. Ко од шеснаест бициклиста које видиш на слици поштује саобраћајне прописе а ко не?
2. Шта означава сваки од четири саобраћајна знака на овој слици?
3. Какве све боје имају ови саобраћајни знаци? И узгред...
4. Колико има на слици предмета који почињу словом „К“?

Имена оних који буду дали најбоље одговоре биће објављена у једном од наредних бројева.

Смрт од страха

„ТО ЈЕ ОН! — повика Виј и управи на њега свој гвоздених прст и сви, колико год их је било, бацили су се на филозофа. Без живота срушио се он на земљу и већ је из њега од страха излетео дах...“ (Н. В. Гогољ: „Виј“).

— Безумниче! — Ту је Родерик Ашер скочио и крикнуо као у последњем смртничком напору: — Безумниче! Кажем вам да она сад стоји иза врата!

И, као да су те речи биле призивање, удар ветра раскрилио је врата а иза њих је стајала висока, огрнута мртвачким покровом фигура леди Мадлене Ашер. Један трен стајала је на прагу дрхтећи и поводећи се, затим је уз тужан вапај пала брату на руке и у својој тешкој, али овог пута последњој агонији, повукла га је у свом паду већ мртвог — жртву страха... (Едгар Алан По: „Пад куће Ашерових“).

Ове две приче су плод књижевне маште. Питање је: да ли је нешто слично могућно и у стварности? Свако од нас искусио је бар једном у животу те чисто физиолошке промене које изазива страх: од очекиване опасности лице побледи, срце почиње да лупа убрзано и неравномерно, чело се ороси знојем... Све те појаве спадају у такозване вегетативне реакције; оне у сличним случајевима наступају не као одговор на реалне утиске већ искључиво на могућности да опасност наступи. Може ли, ипак, вегетативна реакција на наслућену опасност да буде толико јака да изазове смрт?

Пуковник де Роша, који је живео у Паризу на смени 19. и 20. века и који је у своје време био познат по својим проучавањима из области хипнозе и сугестије, описао је у штампи следећи случај.

Васпитач и надзорник у једном париском лицеју изазвао је својим понашањем мржњу студената и они су одлучили да му се освете. Неколицина њих су га ухватили, затворили се с њим у једну мрачну одају и почели да му суде набрајајући све његове грешке и пропусте. Пресуда је гласила: „Одсећи му главу“. Донели су секиру и пањ и објавили осуђеном да му остаје још само три минута да би се опростио од живота и припремио за смрт. Када је тај рок истекао, везали су му очи, принудили га да клекне, положили му главу на пањ, обнажили врат и... један од учесника ове сурове забаве ударио га је мокрим пешкиром по леђима. После извршења казне, студенти су му уз громогласан смех казали да може да устане. На њихово чуђење и страх, осуђени се није помакао с места: био је мртав.

Познати енглески медицински часопис „Лансет“ објавио је крајем 1890. године извештај о једном сличном случају смрти од аутосугестије. Нека млада жена која је желела да сврши са животом, прогутала је велику количину прашка против инсеката. После тога легла је у постељу где су је после неколико часова нашли мртву. Хемијска анализа прашка нађеног у желуцу покојнице показала је да је то средство потпуно безопасно и нешкодљиво за људски организам.

Смрт јаке и физички потпуно здраве жене била је проузрокована само њеним убеђењем да је узела смртоносни отров.

Кроз векове

РАТ УЗ МУЗИКУ

Још у племенском друштвеном уређењу ратне акције биле су праћене ритмичким лупањем у разне направе и дувањем у рогове. Тиме се подизала борбеност сопствених бораца, а плашио непријатељ.

У војскама старог Египта и Кине употребљавани су једноставни али типични војни инструменти: добоши, бубњеви, рогови и чегртаљке. Старогрчки писци спомињу у својим списима употребу труба у ратним походима, док су гимнастичке вежбе и ратне игре извођене уз звуке флаута и цитри.

Римљани су имали велик број дувачких инструмената — трубе и рогове, на пример — које су употребљавали на свечаностима и за давање трубних знакова.

После крсташких ратова Европљани преузимају источњачке инструменте: добоше, бубњеве и многе удараљке које праве велику буку. У Турској се јаничарска музика састојала од флаута, зурли, таламбаса, троугла, цимбала, добоша и инструмента званог кинески шешир.

Француски владар Луј XIV први је прописао обавезно постојање војне музике. Он је такође одредио сигнале и маршеве. Оркестри се обогаћују стално новим инструментима. Композитор Жан Батист Лили (1632—1687) компоновао је чак маршеве за мускетаре. Пуковске музике свирају у свим бојевима, а нарочито при јуришу. Од средине 19. века војни оркестри устаљују се у свим европским војскама; капелници добијају официрске, а музичари подофицирске чинове.

Први музички оркестар у Србији образован је 1830. године у Шапцу као лична „банда“ Јеврема Обреновића. Годину дана касније Јеврем уступа оркестар кнезу Милошу.

Оркестар прелази у Крагујевац као „Књажевско-серпска банда“. После формирања регуларних војних јединица тај оркестар је постао 1834. године војна музика. У почетку оркестар је имао свега 16 музичара (бандиста), с предводником — тамбурмажором — и капелником — капелмајстором — на челу.

У народноослободилачком рату први оркестар, од свега 13 музичара, основан је 1941 године у ослобођеном Ужицу.

Збирке необичне и смешне

ИСТОРИЈА постанка музеја пореза прилично је необична. Године 1958. један порески обвезник дошао је шефу пореске управе града Фрајденштата и показао му пореску пријаву из 1764. године. „Тада је било много лакше“ — казао је. — Тада је требало одговорити само на четири питања, а не на сто као сад. И тада су плаћали само десети део прихода, а не трећи — као што ми плаћамо“.

Стари документ заинтересовао је шефа управе. Наредио је да се прекопа архива и да се издвоје сви документи који се односе на плаћање порезе и разних дажбина. У подрумима и на тавану саме пореске управе нађен је немали број занимљивих докумената. Ускоро су и из других градова, па чак и земаља, почеле да пристижу старе пореске листе и пријаве.

Данас је музеј у Фрајденштату права „историја пореза“ за последњих пет хиљада година. Ту су уклесани у камену порески налози древнога Египта; скупљени су многи експонати из времена римске империје, слике холандских и италијанских мајстора које представљају прикупљање пореза, портрети људи који су се у било ком виду бавили овим послом — међу њима је и Гете — карикатуре порезника и њихових жртава, признанице о исплаћеним и угашеним обавезама...

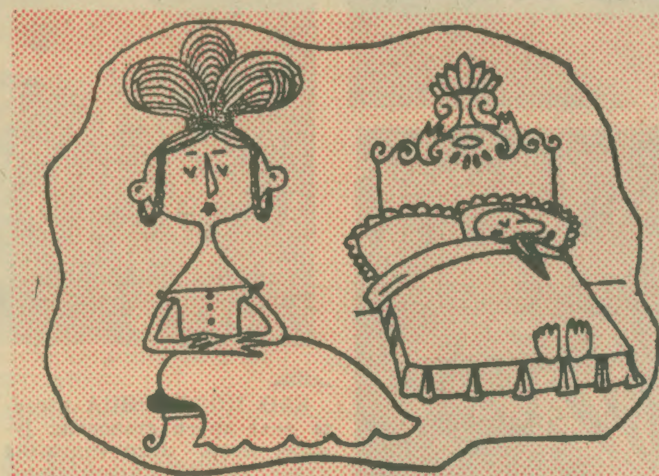
Градић Идар-Оберштајн називају још од времена Римљана, који су овде пронашли ахат, „градом драгог камења и украса“. У музеју овог града приказана је читава историја добијања и обраде драгог и полудрагог камења за последње две хиљаде година. Међу експонатима може се видети лепеза украшена рубинима, аметистима, смарагдима, малахитом и јасписом, писаћи сто од уралског малахита, огроман кристал пепељастог топаза, ахат у облику крста из Бразила, окамењено дрво из Америке чија је старост процењена на 50 милиона година.

Сунцобран се први пут појавио две хиљаде година пре наше ере. Он тада није служио само за заштиту од сунца већ и као симбол високог рода и положаја. Седамдесетих година наше ере сунцобрани су „освојили“ Рим.

Где би се ако не у магловитој и кишној Енглеској сунцобран претворио у кишобран? То се догодило 1710. године. Нешто касније Британци су дали „сунцобрану против кише“ име „Робинзон“.

У граду Штутгарту налази се музеј у коме се налазе стотине и стотине сунцобрана. Ту је, на пример, кардиналски кишобран од маслинастозелене свиле, сунцобран на склапање који савијен може да стане у шољу за чај, ритуални сунцобран средњовековних невести сав од чипки и украса, затим кишобрани у чију се дршку може сакрити табакера и две-три пуле за пушење. Има кишобрана и сунцобрана с дршкама од најфинијег порцулана, сребра, слонове кости. Поред њих више него скромно изгледа обичан круг од коцкастог цица причвршћен на врху штапа — кишобран сељака.

Као доказ да је сунцобран од давнина био популаран у свим друштвеним слојевима, по зидовима музеја исписане су изреке и цитати из књижевности који се односе на кишобране и њихову „сунчану сабраћу“.

Године 1909. берберски калфа Хекендорф нашао је репродукцију слике на којој је био представљен један берберин из 18. века. Репродукцију је окачио на зид у радњи свог газде и убрзо је запазио да се број муштерија повећао. Када је постао мајстор са сопственом радњом, Хекендорф је наставио да скупља слике и да њима украшава своју берберницу у Хамбургу, посао је ишао све боље. Тако је био положен темељ музеју „Тонстрина“ — како Италијани називају берберницу.

У музејском каталогу стоји да је основна тематика музеја „техника и фантазија у служби лепоте“. Ту је заиста приказана историја власуљарства и козметике у току три хиљаде година, од староегипатских кутија с миомирисима и огледала и бријача старих Етрураца. Занимљиви су примерци високих фризура из 18. века које су се могле држати само уз помоћ жичаних подупирача и држача. Посетиоце нарочито изненади механички огроман бријач који су вукли коњи. Они који су желели да се обрију помоћу ове направе провлачили су образ кроз нарочити отвор на зиду и бријач је скидао длаке, а често и комадиће коже са шездесет људи истовремено. Сваки такав отвор у зиду имао је и олучић за отицање крви...

Музеј кожа налази се у граду Офенбаху. У његовим салама и витринама налазе се најинтересантнији експонати: путна торба староегипатског лекара, кожна одећа индијанског поглавице, ципела витеза из 18. века тешка шест килограма, кајак ескимског ловца. Заправо, у музеју је скупљено оно све што се може начинити од коже.

У музејском фонду, који се састоји од око 5.000 експоната, сакупљени су предмети и рукотворине свих времена и народа. Нарочито место заузимају лутке из старог Египта, Тајланда и са острва Бали. Када посетиоци позоришта сенки, које чини саставни део музеја, посматрају игру фигурица што представљају принцезе, змајеве и војнике, мало је оних који одмах схвате да су сви ти „глумци“, чак и паун блиставог перја, начињени од коже.

ЗАНИМЉИВОСТИ О СОМУ

Изванредно осетљивим чулима сом прати све што се догађа у подводном свету. Написала Џин Џорџ, природњак.

ПЉОСНАТА глава са дугим брковима, шиљате и понекад отровне бодље на здепастом телу, љут и нимало леп — то је сом. Ову рибу за коју кажу да је живи гутач смећа, природа је обдарила чулима чији број и оштрина далеко премашују човечја. Сом види изнад себе искривљену слику дрвећа, чамаца и деце која пецају на обали; он зна на којој дубини плива.

Узмимо само његово чуло укуса. Око његових уста налазе се меснати пипци који изгледају као дуги бркови. На њима леже органи укуса који непрестано испитују речно дно. Сом својим чулом укуса распознаје све на шта наилази: дрво, пужеве, водене биљке и зарђале конзерве. Он њихов укус осећа не само брковима него и кожом свога тела без крљушти и репом у облику језика.

Један пецач је рекао: „Сом може да осети ракове брадом а шкољке трбухом, а у исто време репом осећа корњачу. Не постоји ниједан део тела који не њуши унаоколо“.

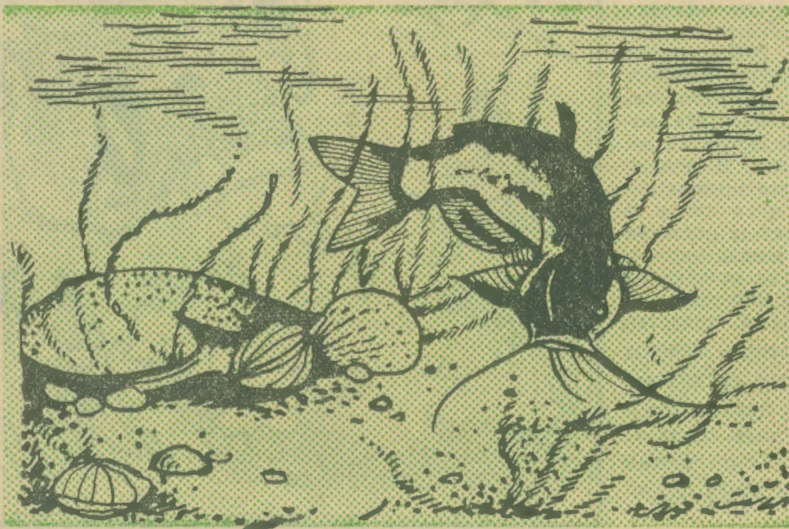
Пошто гута све што му дође под њушку, он је за децу риба идеална за пецање. Да би се уловио сом није потребан неки нарочит прибор: само штап, мало канапа, кука; као мамац довољан је комад коже или кора од лубенице. Једног јутра наш осмогодишњи син поносно је показао сома од три килограма кога је сам уловио. Носио га је врло обазриво јер је већ научио основна правила о томе како треба поступати са овом рибом. Ко је непажљив може да повреди руке на бодљама са пераја а те ране се лако инфицирају и тешко зацељују.

Има много разних врста сомова. Само у Северној Америци постоји богат избор: од малих сомова у врбацима планинских потока, до метар и по дугачких и преко 50 килограма тешких сомова са пљоснатом главом са Мисисипија. На овој реци и њеним притокама лов на сомове представља важну привредну грану.

Сом има још једно врло осетљиво чуло — то је чуло мириса. Он с лакоћом разликује мирис корњаче, цигерице или црва.

Када плива у близини обале сом може да примети чак и људе. Слика коју види сасвим је друкчија од оне коју ми имамо. Пошто се светло прелама на површини воде, све рибе виде свет изнад воде као када човек гледа у криво огледало; а када сома извуку на копно он, као и све рибе, види расплинуто и нејасно; лоптасте леће његовог ока су наиме подешене на прилике у води и само тамо дају слику а на ваздуху не.

Можда је најнеобичнији орган код сома тзв. „бочна линија“, удубљена бразда која иде дуж његових бокова опремљена нервима. Бочном линијом сом „осећа“ кад шкољка затвори своју кућицу или када корњача плива низ реку; он „чује“ у исто време кукце кад грицкају стабљике локвања и ларве када од зрна песка и шљунка праве своје станове. Он штавише „чује“ опрезне кораке којима се пецач приближава обалом.

При томе је бочна линија вероватно и нека врста термостата. У пролеће обавештава рибу о загревању воде; затим јој показује колико дуго треба да седи на једном месту да би своје тело прилагодила температури воде пре него што потражи плиће и топлије место. Ово исто осећање изводи сома из његовог муљевитог стана у обалску зону да баци икру. Сомови се паре у мају или јуну; женка баца икру а мужјак је оплођава. Код неких врста отац а понекад и мајка узимају јаја у уста и тамо их држе постећи читаве две до три недеље док млади не измиле.

Неколико недеља родитељи прате своје младе у плиткој води; ноћу их опет узимају у уста као и онда кад чују да се приближава нека непријатељски расположена корњача или кад омиришу ноге беле чапље која стојећи у води вреба плен. Посматрала сам мале сомове са њиховим великим главама и црним брковима како пливају у рибњаку у врту мојих родитеља. Они су приликом пливања као усисивач усисавали водене биљке. Када се једног дана изненада поред мене појавио мој пас разбежали су се на све стране. Њихови родитељи су их стрпљиво тражили испод лишћа и дрвећа и коначно их сакупили у густо јато које је изгледало као црна лопта.

Пецароше већ само име сом подсећа на пријатно ленчарење на обали реке, на дечаке са сламним шеширима и удицама, на лето.

АПОЛОН И ЕЛЕКТРОНИКА

Ништа није вечито на овој нашој планети... На жалост, и вајарство подлеже овом закону. Радови старих мајстора постепено пропадају. Копије

мало помажу. Наиме, при изради копија великих скулптура неизбежно се изневере пропорције. Како онда сачувати за потомство дела Фидије, Микеланђела и других

Амерички проналазач Рабиноу добио је у јулу прошле године своје сто педесето патентно право. Предложио је занимљиву идеју: израђивање копија вајарских дела методом који се сада примењује код алатних стројева с аутоматским управљањем.

Суштина метода састоји се у томе што се координате тачака на површини модела забележе на магнетну траку која управља покретима резбара. Проналазач сматра да ће се на овај начин све размере вајарског дела моћи задржати с тачношћу до хиљадитих делова милиметра, то јест моћи ће се тачно копирати и најситнији детаљи.

ОПЕРАЦИЈА »ГВАМБА«

ГВАМБА НА ДИЈАЛЕКТУ СТАНОВНИКА СУРИНАМА (ХОЛАНДСКА ГИЈАНА) ЗНАЧИ „ЖИВОТИЊА“ А ШТО ЈЕ ВРЛО ИНТЕРЕСАНТНО И „ХВАЛА“. У „ОПЕРАЦИЈИ ГВАМБА“ ОВА РЕЧ ЗНАЧИЛА ЈЕ У ИСТО ВРЕМЕ И ЈЕДНО И ДРУГО, ОДНОСНО И СПАСАВАЊЕ И ЗАХВАЛНОСТ ЖИВОТИЊА

У ТОПЛОЈ и кишовитој џунгли Суринама, на граници према Бразилу, пре извесног времена, изградњом џиновске бране створено је вештачко језеро које је поплавило површину од 870 хиљада квадратних метара. Том приликом на време је евакуисано око 5.000 становника угрожене области (цео Суринам има око 300.000 становника), али су многобројне животиње остављене на милост и немилост стихији. Међу овим животињама највише је јелена, оцелота, јагуара, тапира, мајмуна и других.

Да би ипак некако и њима помогле, власти угрожених области обратиле су се Међународном друштву за заштиту животиња из Бостона, које им је послало свог истакнутог члана Џона Велша.

Велш је успео да сакупи екипу од 35 домородаца и са њима кренуо на опасан и напоран посао спасавања несрећних животиња.

Поплављена места нељубазно су дочекала спасиоце животиња: из баруштина су вирили оштри врхови разних трава које су им секле кожу, бодље једне врсте лозе управљале су на њих такође своје отровне врхове. Мноштво москита, који преносе маларију загађивало је ваздух. Ту су биле и змије отровнице које су гмизале у шикари. Да би стигли до несрећних животиња спасиоци су често морали да газе по води пуној смртоносних и прождрљивих риба: пирана. На срећу све се завршило добро, страдао је само један ловачки пас кога је прогутала једна анаконда.

Блатно купатило у флаши

ТИХИ заливи на обалама Естоније и на острвима која запљускују таласи Балтика богати су лековитим блатом. За његово лековито дејство заинтересовали су се лекари још пре једног и по столећа када се у Хаапсалу развило прво лечилиште те врсте. До сада је у Естонији откривено 55 места са лековитим блатом. Када су их стручњаци испитали установили су да 15 налазишта има веома јако лековито својство. Људи су долазили у блатна купатила и у њима тражили здравље. Полако је сазревала мисао да треба наћи начин да се лековити састојци из тога блата шаљу и у друге крајеве и места. Истраживања и експерименти уродили су плодом. Екстракт лековитог блата назван је „гумизол“.

Лековито блато с естонских обала није могуће превозити на велике раздаљине, између осталог и због тога што на дугом путу ишчезну лековите особине. Истраживачи су почели тражити начин како да се овим лековитим особинама блата помогне болесницима који живе далеко од Естоније, а којима је немогуће да дођу у њене блатне бање на лечење. Тако се родила мисао о лековитом екстракту из морскога блата. „Гумизол“ је добио Евалд Кил, сарадник естонског института за експерименталну и клиничку медицину у Талину.

Доскора је владало мишљење да се лековита моћ овога блата састоји пре свега у његовој топлоти. Код реуматичних болесника блатна купања су омекшавала и оспособљавала за гибање зглобне склопове, исправљали искривљену кичму. Догађало се да су у естонске блатне топлице људи долазили на штакама или на носилима, а да су после одређеног времена одлазили без туђе помоћи.

„Топлота је наравно корисна, али су исто тако корисне и различите органске материје које садржи то блато, — каже Евалд Кил у свом раду. „По свему изгледа да управо те материје активно делују на организам“.

У блатним топлицама у Хаапсалу хемијским поступком добивена је материја богата хуминским киселинама. Има лековите особине јер спречава и зауставља запаљиве процесе. Тако је после дужих истраживања настао „гумизол“, који је заправо физиолошки раствор натријевог хлорида с извесним процентом хуминских примеса.

На клиникама Естоније и Украјине постигнути су веома добри резултати код лечења хроничних запаљења зглобова и тзв. Бехтерове болести. Килов препарат, звани „гумизол“, показао се одличан код лечења болести у носној шупљини, хроничног запаљења средњег ува и хроничног запаљења грла.

При убризгавању „гумизола“ у мишићно ткиво примењена је општа реакција организма веома слична оној која настаје после одређеног броја блатних купања. Настављено је с истраживањима и после доста напора добивен је екстракт лековитих материја из блата који има 250 пута јаче дејство од изворне материје. То је заправо ужи комплекс састојака који има веома јаку биолошку активност кад се даје у веома малим дозама.

Истраживања и пробе су закључене. У најближој будућности очекује се масовна производња и како је објављено, ускоро ће се моћи екстракт лековитог блата „гумизол“ куповати у совјетским апотекама.

...тела умрлих спартанских краљева, као и тело Александра Македонског,

конзервирана су у пчелињем меду. Конзервирајућа својства меда и воска била су позната и старим Скитима и Персима.

...салеп, напитак који се справља од праха корена једне врсте орхидеје, био

је познат као хранљив још пре почетка наше ере.

...према тврђењу византијског хроничара из 12. века Јована Зонаре, које он износи у својим „Аналима“, чувена библиотека у Цариграду имала је „Илијаду“ и „Одисеју“ исписане

не златним словима на змијским цревима. Дужина тих црева износила је 120 стопа. У страшном пожару који је за време цара Василија уништио библиотеку, страдали су и ови јединствени примерци Хомерових дела.

...Римљани су умели да граде бродове до 2670 регистарских тона.

РАКЕТНА ПОШТА

Прва теледиригована поштанска ракета биће употребљена за преношење писама између Лондона, Париза, Рима и других великих градова. Ракета ће летети на висини од 21,5 километар и одједном ће преносити тридесет килограма поштанског терета.

„Небески поштар“ кретаће се помоћу чврстотечног горива. Пре но што слети на Земљу, ракета прелази на лет звани „планирање“ а у последњим секундама укључује се помоћни уређај монтиран у „носу“ ракете-поштара. На овај начин ће се, према рачуну конструктора, ракета-поштар „меко“ спустити на тло.

ХЛАДЊАЧА — ЦИН

Пет спратова заузима нова хладњача у близини Будимпеште. Хладњача је потпуно механизована и аутоматизована. Овде се све обавља тако да се роба уопште не додирује рукама.

Заклане и очишћене животиње преносе се текућим тракама чија укупна дужина износи седам километара. Све просторије у хладњачи опремљене су уређајима такозване индустријске телевизије. На свом пулту диспечер може да види сваки угао у згради и да одреди оптерећеност појединих одаја. Изотопни бројачи броје и региструју све заклане животиње које стижу у хладњачу на чување.

ЖЕНЕ И ЛЕТ У КОСМОС

ДО ДАНАС још ниједна Американка није као Рускиња Валентина Терјешкова, полетела у космос. То ипак не значи да се оне не интересују за лет у васиону. Данас око 240 њих директно учествује у решавању проблема астронаутике — од тога су 160 специјализовани техничари а 80 суперматематичари који раде са електронским мозговима.

Најпознатије од њих свакако су ове три: Елеонор Присли, Мелба Рој и Беатрис Финкелштајн.

◈

Пореклом из Јужне Каролине, Елеонор Присли је дипломирала математику на Дјук универзитету. До 1945. године била је професор, а онда се запослила у Лабораторији за поморска истраживања. Од 1958. године ради као службеник васионске америчке агенције. Бави се проучавањем проблема спајања двеју летелица у васиони. Осим тога она контролише рад 15 стручњака.

Не мање важан посао обавља Мелба Рој, кћерка једног пољопривредног техничара из Ферфакса у Вирџинији, која је дипломирала физику и математику на Харвард универзитету у Вашингтону. Запослена је у Центру за васионске летове „Годард“ у Гринбелту у Мериленду где руководи једном екипом техничара који регулишу и контролишу радове 25 електронских мозгова.

БЕАТРИСА ФИНКЕЛШТАЈН, СПЕЦИЈАЛИСТА ЗА ИСХРАНУ АСТРОНАУТА.

ФИЗИЧАР МЕЛБА РОЈ ЈЕ ЗАПОСЛЕНА У ЦЕНТРУ ЗА ВАСИОНСКЕ ЛЕТОВЕ У ГРИНБЕЛТУ, У МЕРИЛЕНДУ

Беатриса Финкелштајн је трећа жена која има веома одговорну дужност у васионској агенцији. Дипломирала је економију домаћинства на Хантер колеџу у Њујорку, а затим се почела бавити проучавањем синтетичке хране. Сада је на дужности управника секције за дијеталну исхрану васионских путника.

Храна за космонауте није само физиолошка потреба већ она има огроман утицај као психички фактор. Досадашња искуства показала су да храна макар била и у тубама за космонауте који се крећу бескрајним простором васионе представља веома важну везу са Земљом.

Године 1962. Беатриса је припремила оброк америчком космонауту Џону Глену који се састојао: од говедине, спанаћа и компота. После тога она је припремала храну и за остале космонауте, а сада се бави проналажењем најпогодније исхране за екипу космонаута пројекта „Гемини“.

◈

У Совјетском Савезу далеко већи број жена учествује у раду на пољу астронаутике. Једна од најпознатијих жена научника — астронаута је свакако Ана Масевич, која је учествовала у изградњи првог спутњика.

◈

— Не верујем да ће се у екипи која ће атерирати на Месец налазити и нека жена, рекао је један од руководилаца васионске америчке агенције, али да ће добрим делом то што ће људи у потпуној безбедности путовати у космос бити и њихова заслуга — то поуздано знам.

ЕЛЕОНОР ПРИСЛИ, ДИПЛОМИРАНИ МАТЕМАТИЧАР, ПРОУЧАВА МОГУЋНОСТ СПАЈАЊА ДВЕЈУ ЛЕТЕЛИЦА У ВАСИОНИ

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

Водоравно: 1) Шумско дрво мањих размера, 5) јестиви плодови биљака, 9) углед, достојанство, 10) светлећи гас, 11) време, 12) скраћеница за „спортско друштво“, 13) познати мађарски лиричар (Ендре), 15) слово латинице, 16) врста коњског кретања, 18) река у Аустрији, 20) свеска, 22) бог природе и демон дивљине код старих Грка, 24) стваралац, 26) драг, 27) јужно воће, 29) шаховски израз, 31) творница аутомобила у Марибору, 33) скраћеница за непознату особу, 35) псеудоним песника Владислава Петковића, 37) хемијски знак за нобелијум, 38) француски сликар (Едгар), 40) шаховска фигура, 42) Претходница, 43) наша река и планина, 44) стручни назив за Земљину кору.

Усправно: 1) држава у Европи, 2) шпански песник, Салвадор (1857—1933), 3) узвик, 4) девети ступањ у музици, 5) пристаниште на Дунаву у Бугарској, 6) име књижевника Бихаљи-Мерина, 7) врста покривача, дека, 8) врста тканине, 14) изјава којом се исправља извесна вест или тврђење, 17) метално уже за везивање товара за дизалицу, 19) фискултура, 21) два самогласника, 23) мера за површину, 24) дршка на виолини, 25) показна заменица, 26) овлашћење за вршење посланичке дужности, 28) врста експлозива, 30) град у Турској, 32) позитивна електрода, 34) река у СССР, 36) избављање, 39) чај, 41) језеро у Северној Америци.

1	2	3	4		5	6	7	8
9								
10				■	11			
12		■	13	14		■	15	
16		17	■	18		19	■	
	■	20	21		■	22	23	
	24				25			
26			■	27			■	28
	■	29	30		■	31	32	
33	34	■	35		36	■	37	
38		39		■	40	41		
42								
43					44			

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) сет, 4) бал, 7) индивидуа, 10) мио, 11) акт, 12) ум, 13) сто, 15) со, 16) напа, 18) Брус, 20) кеј, 21) лоз, 22) талас, 25) мак, 27) Ири, 29) ров, 31) Голсворди, 34) ан, 35) Вар, 36) но, 37) лице, 39) О'Нил, 41) оне, 42) Ака.

Усправно: 1) снимак, 2) Едо, 3) ти, 3) би, 5) ада, 6) луксуз, 7) имун, 8) ват, 9) Атос, 13) сајам, 14) облак, 17) пет, 19) Рос, 23) ларва, 24) Кронин, 26) ходник, 27) Игало, 28) ил 29) РР, 30) виола, 32) све, 33) оро, 38) це, 40) на.

МИКИ

by Walt Disney

ДАО САМ МИКИ ПУНО СИТНИНЕ ДА ТЕ НАХРАНИ...

... А САД СИ, ГИЦО, ПРАЗНА!

ЛАКА СИ КАО ДА ТЕ ЈЕ НАТЕРАО ДА ДРЖИШ **ДИЈЕТУ**?

МИЋО!

МОЛИМ, УЈКА МИКИ!

ТВОЈА КАСИЦА ЈЕ ПРАЗНА!

ЗНАМ...

... БИО МИ ЈЕ ПОТРЕБАН НОВАЦ!

ЗА ШТА?

ДА КУПИМ **КОЊЕ**!

!

РЕШИО САМ ДА СЕ УПУСТИМ У ЈЕДАН УНОСАН ПОСАО!

КАКАВ ПОСАО?

ТО ЈЕ ЈОШ ТАЈНА... ПОКАЗАЋУ ТИ КАСНИЈЕ!

КАСНИЈЕ

ВИДИШ!

МИЋИНА ЕРГЕЛА 50 ДИНАРА НА САТ

ЏОНИ ХАЗАРД

ФРЕНК РОБИН

ОДЛИЧНА СУ МЕТА! МОГУ Л' ДА ПУЦАМ НА ОНОГ БРАДАТОГ?

НЕ! ЖЕЛИМ ДА ИХ УХВАТИМ ЖИВЕ! ИЗГЛЕДА ДА ЈЕ ЈЕДАН ОД ЊИХ НАШ ЗЕМЉАК! ТАЈ МИ МОЖЕ ПРУЖИТИ ДРАГОЦЕНА ОБАВЕШТЕЊА!

ШТЕТА! ОНОГ БРАДАТОГ ПОГОДИО БИХ ПРАВО У ПОВИЈЕ!

ПОСТАВИЛИ СУ ТУ НАША КОЛА КАО МАМАЦ! НЕ ВИДИМ ДЕВОЈКУ! СИГУРНО ЈЕ ДРЖЕ КАО ТАОЦА!

ЈА И ТИ, ЏОНИ, ПОЋИ ЋЕМО ЛЕВОМ СТРАНОМ! А ТИКО... ДЕСНО!

ТРЕНУТАК КАСНИЈЕ

ХЕЈ! НЕ... НЕ ПУЦАЈТЕ... ЈА НИСАМ РАТНИК!

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић, Београд, Македонска 31. — Издаје и штампа „Политика" штампарско-издавачко предузеће Београд, Македонска 31. Жиро рачун број 101-11-1-82. Поштански фах 124. Претплата за нашу земљу: годишња 1.800; полугодишња 900; за иностранство: годишња 2.600, полугодишња 1.300 дин Рукописи се не враћају.